

KUNNSKAPSKAPSRUNNLAG

Helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud i Tromsø kommune (2025).

1 INNHOLDSFORTEGNELSE

2	Innledning	6
2.1	Politisk forankring.....	6
3	Prosess og organisering av arbeidet.....	7
3.1	Mandat.....	7
3.2	Interessenter	7
3.3	Metodikk	8
3.4	Medvirkning.....	8
3.5	Arbeidsgrupper og brukergrupper	8
3.6	Konsultasjon	9
4	Formål med planverket	10
5	Lovkrav, føringer og ressurser	11
5.1	Nasjonale og kommunale føringer.....	11
5.1.1	Grunnloven	11
5.1.2	Barnekonvensjonen	11
5.1.3	ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter	11
5.1.4	UNESCO-konvensjonen om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk.....	11
5.1.5	Sameloven.....	12
5.1.6	Barnehageloven.....	12
5.1.7	Rammeplan for barnehagen	13
5.1.8	Opplæringsloven.....	14
5.1.9	Overordnet del	15
5.1.10	Nasjonale lærerplaner for samisk.....	15
5.1.11	Helse- og omsorgstjenesteloven og forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten	15
5.1.12	Rammeplan for kulturskolen – "Kulturskolen for alle"	16
5.1.13	Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser.....	17
5.1.14	Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032 «Tromsø vil».....	17
5.1.15	Kommunedelplan for kultur.....	18
5.1.16	Vedtekter for kommunale barnehager.....	18
5.1.17	Strategisk oppvekstplan.....	19

5.1.18	Trygg oppvekst	19
5.1.19	Kvalitetsutviklingsplan for barnehage og skole	20
5.1.20	Rammeplanen for skolefritidsordningen (SFO)	20
5.1.21	Forskrift om skolefritidsordningen (SFO), Tromsø kommune	20
5.1.22	Kvalitetsplan for skolefritidsordningen (SFO)	21
5.1.23	Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune m/handlingsplan..	21
5.2	Andre sentrale og viktige ressurser	22
5.2.1	Sannhet og forsoning	22
5.2.2	Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer 2025–2030	22
5.2.3	NOU, Hjertespråket	22
5.2.4	Meld. St. 31 Samisk språk, kultur og samfunn	23
5.2.5	Meld. St. 13 (2022–2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv — Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning.....	23
5.2.6	Meld. St. 17 (2024-2025, Samisk språk, kultur og samfunnsliv - Kommunale tjenestetilbud til samiske innbyggere.....	24
5.2.7	Veileder for barnehager med samiske barn.....	24
5.2.8	Sametingets strategier for samisk språk.....	25
5.2.9	Sterke språkmodeller	25
5.2.10	Strategiplan for etter- og videreutdanning	25
5.2.11	Plan for rekruttering og stabilisering	26
5.2.12	Overganger i opplæringsløpet.....	27
5.2.13	Veileder for barnehage-hjem samarbeid	27
5.2.14	Veileder for skole-hjem samarbeid	27
5.2.15	Et trygt og godt barnehagemiljø	28
5.2.16	Et trygt og godt skolemiljø	28
5.2.17	Veileder for støttetiltak i Tromsøbarnehagen	28
5.2.18	OMNI.....	29
6	Samarbeid.....	29
6.1	Samarbeid i utviklingen av et helhetlig samisk barnehage- og skoletilbud.....	29
6.1.1	Sametinget	30
6.1.2	Statsforvalteren	30
6.1.3	Romssa Sámi Viessu AS/Samisk Hus Tromsø AS.....	32
6.1.4	Gáisi giellaguovddáš / språksenter	32

6.1.5	Tvibit	32
6.1.6	Samisk foreldrenettverk	33
6.1.7	Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)	33
6.1.8	Statped (Statlig spesialpedagogisk tjeneste)	33
6.1.9	Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)	34
6.1.10	Forebyggende helsetjenester	34
6.1.11	Barnehage – hjem samarbeid og skole-hjem samarbeid	34
6.1.12	Trygge og forutsigbare overganger i opplæringsløpet	35
7	Barnet stemme og barnets beste vurdering	35
7.1	Barnet stemme i utarbeidelsen av planverket	35
7.2	Fra barnekonvensjonen til hverdagen	35
7.2.1	FNs barnekonvensjon	35
7.2.2	Grunnloven § 104	36
7.2.3	Barneloven § 31	36
7.2.4	Barnehageloven § 3	36
7.2.5	Rammeplanen for barnehagen	36
7.2.6	Opplæringsloven	36
7.2.7	Rammeplanen for skolefritidsordningen (SFO)	36
7.2.8	Rammeplan for kulturskolen – «Kulturskole for alle»	37
8	Samisk tilbud i Tromsø kommune	37
8.1	Samisk i barnehagen	38
8.2	Samisk i skolen	39
8.2.1	Samisk 1, samisk 2 og samisk 3	41
8.2.2	Hvem velger samisk språkopplæring?	41
8.3	Samisk i SFO	42
8.3.1	En inkluderende SFO: Styrking av samisk språk og kultur i hverdagen	42
8.4	Samisk i Forebyggende helsetjeneste	42
8.4.1	Helsetjenesten i et samisk perspektiv	43
8.5	Samisk i Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT)	43
8.6	Samisk i Kulturskolen	44
8.6.1	Kulturskolen i Tromsø – en arena for kunst, kultur og inkludering	44
8.6.2	Samiske kulturskoletilbud – mellom synlighet, behov og integrering	44

8.7	Samisk oppvekstsenter	45
9	Trender og utfordringer knyttet til rekruttering av ansatte.....	46
9.1	Rekruttere og beholde samiskspråklige ansatte i Tromsø	47
9.1.1	Barnehagesektoren	47
9.1.2	Skolesektoren	48
10	Vedlegg.....	50
10.1	Vedlegg 1 - Forslag til satsningsområder og tiltak for å rekruttere og beholde ansatte til samisk barnehagetilbud	50
10.2	Vedlegg 2 – Konsultasjonsmøte 11.12.2024	53
10.3	Vedlegg 3 – Konsultasjonsmøte 14.05.2025	56
10.4	Vedlegg 4 – Konsultasjonsmøte 20.06.2025	60

2 INNLEDNING

Dette kunnskapsgrunnlag gjør rede for hvordan oppdraget med utarbeidelse av *Helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud* er løst. Ansvarlige prosessleder har bearbeidet og skriftliggjort alle innkomne innspill fra arbeidsgruppene og andre eksterne aktører. Innholdet er utarbeidet i perioden januar - mai 2025. Dokumentet samler faglig informasjon som legges til grunn for prioriteringer i den helhetlige planen, som blant annet redegjørelse for hvordan arbeidet har vært organisert og gjennomført, og henvisninger til relevant faglige grunnlag, juridiske føringer og sentrale og lokale politisk vedtatte planer.

Selve planen uttrykker hvilke strategiske grep kommunen vil ta for å sikre et langsiktig bærekraftig samisk barnehage- og skoletilbud, og defineres som en handlingsplan.

2.1 POLITISK FORANKRING

Kommunedirektøren fremmet i kst. sak 74/23 *Det fremtidige samiskspråklige barnehagetilbudet i Tromsø*, å samlokalisere dagens to samiske barnehagetilbud til ett tilbud i Sjømannsbyen barnehagen. I forslaget skulle Sjømannsbyen barnehage omgjøres til en samisk barnehage innen 2028.

I kommunestyresaken ble følgende vedtatt:

1. *Kommunestyret ber administrasjonen raskt greie ut følgende punkt og komme tilbake med sak med følgende punkter:*
  - a. *Er det mulig å kjøpe tilliggende areal til Guovssahas mánáidgárdi for å kunne utvide barnehagen?*
  - b. *Fins det alternative areal/bygg i nærområdet til Guovssahas mánáidgárdi som kan brukes?*
  - c. *En oversikt over hvor aktuelle samiske familier/barn bor og hvilken løsning som skaper størst logistikkutfordringer.*
2. *Kommunedirektørens forslag til tiltak for å styrke og videreutvikle det fremtidige samiskspråklige barnehagetilbudet vedtas. Det gis en ekstra fagdag (planleggingsdag) til det samiske barnehagetilbudet. Fagdagen tilpasses skoleruten, og innlemmes i Vedtekter for Tromsø kommunes barnehager.*

Kommunestyret ber administrasjonen starte arbeidet med å utrede et samlet samisk opplæringscenter i Tromsø.

Oppvekst- og utdanningsutvalgssak 27/23 *Samiskspråklig barnehagetilbud – oppfølging av kst. sak 74/23*, svarte ut kommunestyrets vedtakspunkt 1 over.

I saken ble følgende vedtatt:

Utsetting og høring

Saken blir utsatt, og det arrangeres en åpen høring om saken. Utvalget ber administrasjonen gjennomføre konsultasjoner etter sameloven i denne saken.

Administrasjonen gjennomførte konsultasjon jf. sameloven § 4-4. Det ble i tillegg avholdt åpen høring i regi av oppvekst- og utdanningsutvalget 11. januar 2024.

Kommunedirektøren fremmet ny sak i mars 2024, (kst. sak 39/24 *Samiskspråklig barnehagetilbud - oppfølging av kommunestyresak 74/23 og oppvekst- og utdanningsutvalgssak 27/23*). I saken ble følgende vedtatt:

- 1. Dagens to samiskspråklige barnehagetilbud opprettholdes inntil videre.*
- 2. Dersom bemanningssituasjonen ved de samiskspråklige barnehagetilbudene endrer seg vesentlig, kan saken tas opp på nytt.*
- 3. Administrasjonen utarbeider en helhetlig plan for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø.**
- 4. Administrasjonen utreder et mulig opplæringscenter, jf. kst. sak 74/23, når helhetlig plan for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø foreligger.*
- 5. Finansiering av prosjektstilling for ivaretagelse av pkt. 3 og 4, søkes innarbeidet i Handlings- og økonomiplan 2025-2028. Uavhengig av dette må arbeidet gjennomføres.*

3 PROSESS OG ORGANISERING AV ARBEIDET

3.1 MANDAT

Det skal utarbeides en helhetlig plan for det samiske barnehage- og skoletilbudet som skal bidra til å styrke opplæringsløpet, ivareta samisk språk og kultur, samt fremme likeverdige opplæringsmuligheter for samiske barn og unge i kommunen vår.

3.2 INTERESSENER

Interessenter for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø kommune er familier med barn og unge som har samisk bakgrunn.

Med same menes de som kan skrives inn i Sametingets valgmanntall, jf. sameloven § 2-6 første ledd, og barna deres¹. Begrepet samisk er slik det er benyttet i opplæringsloven kapittel 3, en samlebetegnelse for alle de tre samiske språkene; nord-, sør- eller lulesamisk.

---

¹ [Retten til opplæring i og på samisk | udir.no](https://www.udir.no/retten-til-oppl%C3%A6ring-i-og-p%C3%A5-samisk)

3.3 METODIKK

I utarbeidelsen av helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud, er følgende metodikk og tilnærming brukt:

- Involvering av interessenter for å sikre en bred og inkluderende prosess. Det er i arbeidet involvert sentrale aktører, inkludert samiske barnehager og skoler, foresatte, elever, ansatte, Sametinget og relevante fagmiljøer. Gjennom dialog og medvirkning er det samlet innsikt og erfaringer for å sikre at planen bygger på reelle behov og ønsker fra brukerne.
- Situasjonsanalyse - en kartlegging av eksisterende tilbud, rekrutteringssituasjonen, utfordringer knyttet til tilgang på samiskspråklige ansatte, samt elevers og foresattes valg og behov.
- Utvikling av tiltak basert på analysearbeidet - som har til hensikt å styrke samisk språk, kultur og identitet i barnehager og skoler. Disse tiltakene inngår i handlingsplanen.

3.4 MEDVIRKNING

God medvirkning har vært viktig i arbeidet med å utarbeidelsen av planen. Kommunen nedsatte partssammensatte arbeidsgrupper som bidro inn i utarbeidelsen. Barn og unge er også viktige aktører, og har fått anledning til å bli hørt i prosessen (se pkt. 7.1). Under reell medvirkning inngår også konsultasjonsplikten jf. sameloven § 4-4 (se pkt. 3.6).

3.5 ARBEIDSGRUPPER OG BRUKERGRUPPER

Utarbeidelse av helhetlig plan for samisk barnehage og skoletilbud ble ledet av rådgiver i avdeling oppvekst, utdanning og kultur (AOUK). Arbeidet ble organisert i fem partssammensatt arbeidsgrupper bestående av medlemmer fra Tromsø kommune og samiske interesser. Hver gruppe fokuserte på sitt spesifikke område, noe som skulle sikre at planen er basert på inngående kunnskap og ekspertise.

Arbeidsgrupper 1-5:

- Arbeidsgruppe 1 - Skole:
  - Rådgiver AOUK, Maria Theresa Paulsen
  - Fagleder Prestvannet, Marit Berit Eira, fagleder for samisk, kvensk og finsk
  - Fagleder Grønnåsen: Magnus Kimsaas
  - Lærer samisk klasse, Inger Marlene Logje
  - SFO - leder Prestvannet, Linda Angelsen
  - Hovedtillitsvalgte Camilla Ratama (Utdanningsforbundet)
  - Representant FAU ved Prestvannet: Aila Biret Henriksen Selfors
  - Representant FAU Grønnåsen, Marianne Larssen
  - Representant fra samisk foreldrenettverk, Siv Eli Vuolab
- Arbeidsgruppe 2 – Barnehage:
  - Rådgiver AOUK, Maria Theresa Paulsen
  - Fagleder Sjømannsbyen, Wenche Pettersen
  - Fagleder Samisk barnehage, Liselotte Tapio-Pittja
  - Pedagogisk leder v/Sjømannsbyen barnehage: Ulrika Tapio Blind
  - Hovedtillitsvalgte: Camilla Ratama (Utdanningsforbundet)

- Representant SU ved Samisk barnehage: Vanja Madsen
- Representant SU ved Sjømannsbyen, Line Merete Skarvik
- Representant samisk foreldrenettverk, Siv Eli Vuolab
- Arbeidsgruppe 3 – Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT):
  - Rådgiver AOUK, Maria Theresa Paulsen
  - Enhetsleder PPT, Rolf Øistein Barman Jenssen
  - Fagleder team skole PPT, Siw-Mona Tiber-Olsen
  - Fagleder team barnehage PPT, Ann-Elene Jensen
  - Hovedtillitsvalgt, Camilla Ratama (Utdanningsforbundet)
- Arbeidsgruppe 4 - Forebyggende helse:
  - Rådgiver AOUK, Maria Theresa Paulsen
  - Enhetsleder forebyggende helsetjeneste: Mary Line Mikalsen
  - Avdelingsleder skolehelsetjenesten: Linda Dale
  - Fagkoordinatorer: Heidi Thomassen og Hege Solbakken (bidratt inn internt)
- Arbeidsgruppe 5 – Kulturskolen:
  - Rådgiver AOUK, Maria Theresa Paulsen
  - Enhetsleder kulturskolen, Torbjørn Ingvaldsen
  - Ansatt kulturskolen, Kristin Mellem og Herborg Rundberg (bidratt inn internt)

Brukergrupper:

- Barn i Sjømannsbyen barnehage og Samisk barnehage
- Elever ved Prestvannet og Grønnåsen skole, og samisk elever i Tromsøskolen som får opplæring i samisk.

Samarbeid med eksterne aktører:

- UiT Norges arktiske universitet (UiT), v/Øystein A. Vangsnes, professor i nordisk språkvitenskap / Leder for C-LaBL Senter for Språk, hjerne og læring.
- Sametinget v/ Wenche J.M. Andersen, Brita Oskal Eira, Stigo Holm og Marit E. Eira

3.6 KONSULTASJON

Tromsø kommune har, i samsvar med sameloven § 4-4, invitert til konsultasjon både ved oppstarten av planarbeidet og før planutkastet ble sendt på høring. Det er gjennomført to konsultasjoner med samiske interesser og én med Sametinget. I tillegg ble det holdt et informasjonsmøte med Sametinget 14. mars 2025, med mål om å informere om planprosessen og innhente innspill. Referat fra konsultasjonsmøtene er vedlagt som vedlegg 2, 3 og 4 i kunnskapsgrunnlaget.

4 FORMÅL MED PLANVERKET

Dette kapittelet redegjør for formålet med å utarbeide et nytt planverk, hvorfor vi trenger denne planen, og hva vi ønsker å oppnå med den. Det som presenteres nedenfor er ikke en uttømmende liste og begrenser ikke innholdet i selve planverket.

Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2030 kapittel 1 Sosial bærekraft • medborgerskap og det gode hverdagsliv² har som mål at «*alle barn og unge har gode oppvekst- og utdanningsvilkår*». Delmål 1.2 .... gi barn og unge et godt utgangspunkt for å mestre hverdagen og voksenlivet. Dette innebærer blant annet at Tromsø kommune skal:

- Tilrettelegge for at barn og unge kan påvirke egen hverdag og framtid (pkt. 1.2.1).
- Arbeide for en inkluderende barnehage og skole med god opplæring, som sikrer barn og unge kompetanse for framtiden (pkt. 1.2.2).
- Gi barn og unge trygge møteplasser, som fremmer opplevelsen av fellesskap og tilhørighet (pkt. 1.2.3).
- Arbeide systematisk for å gi barn og unge like muligheter, med fokus på tverrfaglig hjelp og tidlig innsats (pkt. 1.2.4).
- Sikre at alle barn og unge kan delta i fritids-, kultur- og idrettsaktiviteter (pkt. 1.2.5).

Formålet med den nye helhetlige planen for samisk barnehage- og skoletilbud er å operasjonalisere kapittel 1 i kommuneplanens samfunnsdel. Planen skal gi mer konkrete retningslinjer og tiltak som er særskilt tilpasset samiske barn og unges behov – områder som ikke nødvendigvis fanges opp i tilstrekkelig grad i øvrige kommunale planer, som *Strategisk oppvekstplan 2019-2026 «Vil du være lamme»* og *Kvalitetsutviklingsplanen for barnehage og skole «Du og jeg og vi to – VI VIL!»*.

Planen vil ha et særlig fokus på å videreutvikle samisk språk, kultur og tradisjoner i barnehage- og skoletilbudet, noe som er essensielt for å sikre at samiske barn får en utdanning som er kulturelt relevant. En ny plan vil også konkretisere hvordan de overordnede målene i kommuneplanen skal implementeres i praksis, med spesifikke tiltak.

En helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud skal fungere som et styringsdokument som tydelig angir kommunens retning og prioriteringer på dette området. Planen skal bidra til å definere mål og strategier, prioritere ressurser, og styrke koordineringen mellom sektorer og tjenester som jobber med samiske barn og unge. Den skal også legge til rette for bredere engasjement og sikre at alle aktører trekker i samme retning.

---

² [Tromsø vil – Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032.pdf | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](#)

5 LOVKRAV, FØRINGER OG RESSURSER

5.1 NASJONALE OG KOMMUNALE FØRINGER

5.1.1 Grunnloven

Grunnloven³ § 108 sier at «*De statlige myndighetene skal legge til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv*».

Norge har, med bakgrunn i urfolks rettigheter og FN barnekonvensjon, en særskilt forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser.

5.1.2 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen inneholder 54 artikler med 4 generelle prinsipper. I denne sammenhengen er det aktuelt å trekke inn artikkel 30 Kulturelle, religiøse og språklige rettigheter. «*I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk*»⁴. Andre sentrale artikler er:

- Artikkel 2: Barns rett til vern mot diskriminering
- Artikkel 3: Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn
- Artikkel 6: Retten til liv og plikten til å sikre utvikling
- Artikkel 12: Barns rett til å bli hørt

5.1.3 ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter

Hovedprinsippet ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater er urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, og myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. Norge ratifiserte konvensjonen i 1990⁵.

Konvensjonen fastslår flere viktige rettigheter og prinsipper som omhandler at:

- urfolk har rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur, språk og institusjoner.
- urfolk har rett til å eie og bruke landområder og ressurser som de tradisjonelt har hatt tilknytning til.
- stater er forpliktet til å konsultere urfolk i saker som påvirker dem, og sikre at deres synspunkter blir tatt i betraktning.
- urfolk har rett til utdanning og helsetjenester som tar hensyn til deres kulturelle særtrekk.

5.1.4 UNESCO-konvensjonen om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk

UNESCO-konvensjonen om vern og fremme av kulturelt mangfold⁶ beskytter og fremmer urfolks språk, kultur og tradisjoner, inkludert samisk kultur. Konvensjonen anerkjenner betydningen av immateriell kulturarv, som samisk språk, joik, duodji (håndverk) og tradisjonell kunnskap.

---

³ [Kongeriket Noregs grunnlov - Lovdata](#)

⁴ [Konvensjon om barnets rettigheter \(regjeringen.no\)](#)

⁵ [ILO-konvensjonen om urfolks rettigheter - regjeringen.no](#)

⁶ [Konvensjon om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk \(UNESCO\) - Lovdata](#)

For Norge, som ratifiserte konvensjonen i 2006, innebærer dette en forpliktelse til å styrke og bevare samisk kultur gjennom tiltak i utdanning, kunst, media og samfunnsliv. UNESCOs arbeid bidrar til å sikre at samisk språk og kultur gis rom og anerkjennelse, og at kunnskap overføres til kommende generasjoner.

5.1.5 Sameloven

Formålet med sameloven er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Loven inneholder bestemmelser om Sametinget, samiske språk, og konsultasjoner mellom samiske interesser og offentlige myndigheter. Den anerkjenner også samisk og norsk som likeverdige språk innenfor forvaltningsområdet for samiske språk⁷.

5.1.6 Barnehageloven

Barnehagelovens⁸ formålsparagraf gir sammen med innholdsbestemmelse § 2 nærmere regler for hva et barnehagetilbud skal inneholde. I tillegg fastsetter formålsbestemmelsen regler for barnehagens samfunnsmandat, barnets og barnehagens rolle og hvilket verdigrunnlag barnehagen skal bygge på.

- § 2 om barnehagens innhold, tredje ledd:

«Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.»

- Tredje ledd handler om barnehagens plikt til å støtte og ta hensyn til det enkelte barnet. Bestemmelsen understreker særskilt plikten til å ta hensyn til samiske barns språk og kultur.

Med samiske barn menes barn av foreldre eller forelder som kan skrives inn i samemantallet, jf. sameloven § 2-6.

- § 10 om barnehagemyndighetens ansvar, tredje ledd:

«Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.»

Med samisk distrikt menes forvaltningsområdet for samisk språk. En samisk barnehage har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og formidle samisk kultur. I norske barnehager der det går samiske barn, bør de av foreldrene som ønsker det, ha rett til å forvente at barnehagens ansatte har kjennskap til og legger vekt på at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Bestemmelsen krever ikke at det skal være samisktalende personale.

---

⁷ [Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold \(sameloven\) - Lovdata](#)

⁸ [Lov om barnehager \(barnehageloven\) - Lovdata](#)

5.1.7 Rammeplan for barnehagen

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver⁹ fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen har tydelige føringer på samisk innhold og oppgaver.

- Kapittel 1. Barnehagens verdigrunnlag:

I kapittel 1 om barnehagens verdigrunnlag fremkommer det at:

- Barn i samiske barnehager skal få mulighet til å bidra og medvirke på sitt eget språk. Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap.
- Barnehagen skal synliggjøre samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapsfølelse for det samiske mangfoldet. Dette punktet gjelder for alle barnehager i Norge.
- Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. For samiske barn betyr dette å leve i samklang med, nyttiggjøre seg av og høste av naturen. De to første setningene gjelder alle barnehager.

- Kapittel 3. Barnehagens formål og innhold:

- Under barnehagens formål og innhold er det egne kapitler om samiske barnehager (og barnehager med samiske avdelinger) og andre barnehager med samiske barn.
- Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger:

Samiske barnehager og barnehager med samiske avdelinger (heretter brukes samiske barnehager om begge da de samme føringene gjelder for begge) skal fremme barnas samiskspråklige kompetanse, styrke barnas samiske identitet og videreføre samiske verdier, samisk kultur og tradisjonskunnskap.

Barnehagetilbudet skal være en integrert del av det samiske samfunnet. Samiske barnehager skal ta i bruk tradisjonelle lærings- og arbeidsmetoder, på barnas premisser i vår tid.

- Andre barnehager med samiske barn:

Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor. Herunder at personalet har kjennskap til, og legger vekt på, at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Videre skal det legges til rette for at barna også kan få møte samisk språk.

- Kapittel 7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet:

- Kapittel 7 viser til at i samiske barnehager skal årsplanen bygge på den samiske årstidskalenderen. Årsplanen skal vise hvordan barnehagen knytter det pedagogiske arbeidet til årets gang og endringene i naturen.

---

⁹ [Rammeplan for barnehagen | udir.no](https://www.udir.no/rammeplan-for-barnehagen)

- Kapittel 9. Barnehagens fagområder:
  - o I kapittel 9 under barnehagens fagområder ligger det forpliktelser om samisk innhold for alle barnehager under fagområdet nærmiljø og samfunn, her fremkommer det at: fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter.
  - o Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur. Personalet skal gjøre barna kjent med samisk kultur og leveste og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner.

5.1.8 Opplæringsloven

Opplæringsloven¹⁰ gir samiske barn flere rettigheter for å sikre at de får opplæring som ivaretar deres språk og kultur:

- Grunnskoleopplæring (oppl.l. § 3-2): Alle samiske elever har rett til opplæring i og på samisk, uansett hvor de bor i landet. Dette inkluderer nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. I samiske distrikter har alle elever rett til opplæring i samsvar med Læreplanverket for Kunnskapsløftet – samisk.
- Videregående opplæring (oppl.l. § 6-2) har samiske elever rett til opplæring i enten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk. Alle elever som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den videregående opplæringa. Fylkeskommunen skal tilby en del av opplæringa i et samiskspråklig miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i samisk skal være pedagogisk forsvarlig.
- Språkutviklings- og språkvitaliseringskommuner (oppl.l § 3-2): I kommuner som er definert som språkutviklings- eller språkvitaliseringskommuner, har elever rett til grunnleggende opplæring i samisk språk og kultur.

Disse bestemmelsene sikrer at samiske barn og unge får en utdanning som er tilpasset deres kulturelle og språklige behov.

Kulturskolen er beskrevet i opplæringsloven. Spesielt er det § 26-1 som omtales som kulturskoleloven. Denne paragrafen fastslår at alle kommuner, enten alene eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet.

Formålet med kulturskolen er jf. § 26-2 at den skal legge til rette for at elevene får delta i ulike aktiviteter der de får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstriske uttrykk, i et trygt og godt skolemiljø.

PPT¹¹ (Pedagogisk-psykologisk tjeneste) støtter barnehager og skoler i å tilrettelegge for barn og elever med behov for spesialpedagogisk hjelp, slik at de får et inkluderende og likeverdig tilbud. PPT bistår med forebygging, kompetanseutvikling, organisasjonsutvikling og sakkyndige vurderinger. Lovhjemlene for PPTs arbeid finnes i barnehageloven § 33 og opplæringsloven § 11-13.

¹⁰ [Retten til opplæring i og på samisk | udir.no](https://www.udir.no/retten-til-oppl%C3%A6ring-i-og-p%C3%A5-samisk)

¹¹ [PP-tjenesten \(PPT\) | udir.no](https://www.udir.no/pp-tjenesten-ppt)

5.1.9 Overordnet del

Den overordnede delen av læreplanverket for grunnopplæringen i Norge¹² beskriver verdier og prinsipper som skal prege all opplæring. Den består av tre hovedkapitler; opplæringens verdigrunnlag, prinsipper for læring, utvikling og dannelse og prinsipper for skolens praksis.

Jf. overordnet del 1.2 skal opplæringen sikre at elevene blir trygge språkbrukere, at de utvikler sin språklige identitet, og at de kan bruke språk for å tenke, skape mening, kommunisere og knytte bånd til andre. Språk gir oss tilhørighet og kulturell bevissthet. I Norge er norsk og de samiske språkene sør-, lule- og nordsamisk likeverdige.

Alle skoler skal gi opplæring om samer og samiske forhold. Det framgår både av overordnet del og i lærerplanene for de ulike fagene. Elevene skal blant annet lære om samenes historie og kamp for likeverd, om det samiske urfolkets rettigheter, og om mangfold og variasjon i samisk kultur og samfunnsliv.

Følgende punkter viser hvordan den overordnede delen av læreplanverket integrerer samisk kultur og språk som en viktig del av grunnopplæringen i Norge:

- Overordnet del er felles for både nasjonal og samisk grunnopplæring, og erstatter tidligere separate dokumenter for samisk opplæring.
- Opplæringen skal bidra til å styrke elevenes identitet og forståelse for kulturelt mangfold, inkludert samisk kultur og samfunn.
- Elevene skal lære om samisk historie, kultur, språk og samfunnsliv som en integrert del av opplæringen.
- Samisk språk har en sentral plass i opplæringen, og elever i samiske områder har rett til opplæring i og på samisk.
- Det legges vekt på å bevare og styrke samiske språk, og elever skal få mulighet til å lære nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.
- Opplæringen skal fremme demokrati og medborgerskap, og inkludere kunnskap om samiske rettigheter og samisk selvbestemmelse.

5.1.10 Nasjonale lærerplaner for samisk

De nasjonale samisk lærerplanene¹³, kjent som Kunnskapsløftet samisk, er likeverdige og parallelle med de nasjonale læreplanene. Disse planene gjelder for opplæring i samiske distrikt. Elever utenfor samiske distrikt følger norske lærerplaner, men får opplæring i samisk, etter lærerplanene for samisk i første- eller andrespråk.

For fag hvor det ikke er utviklet egne samiske parallelle læreplaner, gjelder de nasjonale læreplanene.

5.1.11 Helse- og omsorgstjenesteloven og forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjonen tilbyr gratis helseoppfølging til gravide, spedbarn, barn og deres foresatte i alderen 0-5 år. Tjenesten har som mål å fremme barns helse og utvikling gjennom jevnlig helseundersøkelser, vaksinasjoner, veiledning om ernæring, psykososial støtte og foreldreveiledning. Helsestasjonen samarbeider også med andre instanser ved behov, som barnehager, fastleger og spesialisthelsetjenesten.

---

¹² [Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen | udir.no](#)

¹³ [Kunnskapsløftet 2020 – samisk | udir.no](#)

Tilbudet er forankret i helse- og omsorgstjenesteloven¹⁴ § 3-2, som pålegger kommunen å tilby helsefremmende og forebyggende tjenester til barn og unge. Videre reguleres tjenesten av forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten¹⁵, som spesifiserer krav til innhold og kvalitet. Pasient- og brukerrettighetsloven § 6-1 sikrer barns rett til nødvendig helsehjelp, og barnekonvensjonen artikkel 24 understreker retten til best mulig helse.

Helsestasjonen spiller en sentral rolle i tidlig innsats, folkehelsearbeid og forebygging av sykdom og psykososiale utfordringer hos barn og unge.

Skolehelsetjenesten skal fremme elevenes fysiske og psykiske helse, forebygge sykdom og skader, samt utjevne sosiale helseforskjeller. Gjennom systematisk samarbeid med skolen sikres en helhetlig oppfølging av elevenes helse. Tjenesten tilbyr regelmessige helseundersøkelser, helsesamtaler og målrettede tiltak ved behov. Den deltar i undervisning om helse, inkludert seksuell helse, og bidrar på foreldremøter. Skolehelsetjenesten jobber også med å fremme et godt psykososialt miljø, forebygge mobbing, rusbruk og styrke elevenes trivsel. I tillegg støtter den tiltak for økt fysisk aktivitet og sunne skolemåltider.

Skolehelsetjenesten er ikke direkte nevnt i opplæringsloven, men den spiller en viktig rolle i å støtte skolens arbeid med elevenes helse og trivsel. Skolehelsetjenesten samarbeider med skolen for å sikre et godt fysisk og psykososialt miljø, som er regulert av opplæringsloven kapittel 12-2. Samarbeidet er også viktig for å oppfylle kravene i forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

Selv om forskriften ikke spesifikt omtaler samiske forhold, er det gjennom nasjonale retningslinjer og utdanningstiltak et klart fokus på å sikre at helsestasjon- og skolehelsetjenestene er tilpasset samiske brukeres behov.

5.1.12 Rammeplan for kulturskolen – "Kulturskolen for alle"

Kulturskolens rammeplan¹⁶ gir overordnede retningslinjer for hvordan kulturskolen skal organiseres og utvikles for å sikre et inkluderende og kvalitativt godt tilbud innen kunst og kultur. Planen legger vekt på tilpasset opplæring, kulturelt mangfold og samarbeid mellom ulike aktører. Den understreker kulturskolens rolle i å fremme kreativitet, identitet og mestring for barn og unge.

I tillegg gir rammeplanen føringer for hvordan samiske perspektiver skal ivaretas, blant annet gjennom synliggjøring av samisk språk, kultur og tradisjoner i undervisningen.

---

¹⁴ [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. \(helse- og omsorgstjenesteloven\) - Lovdata](#)

¹⁵ [Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten - Lovdata](#)

¹⁶ [Rammeplan for kulturskolen 2025 \(kulturskoleradet.no\)](#)

5.1.13 Veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeidet en veileder for konsultasjoner med samiske interesser¹⁷. Denne er et verktøy utviklet for å sikre at samiske rettigheter og perspektiver ivaretas i beslutningsprosesser som berører samiske interesser.

Formål:

- Sikre at konsultasjoner gjennomføres i tråd med ILO-konvensjon nr. 169 og sameloven § 4-2, som gir samiske interesser rett til reell medvirkning i saker som angår dem.
- Fremme likeverdig dialog mellom offentlige myndigheter og samiske representanter.
- Legge til rette for gjensidig forståelse og gode beslutningsprosesser.

Hovedprinsipper:

- Tidlig involvering: Samiske interesser skal inkluderes fra starten av prosessen.
- Reell påvirkning: Konsultasjonene skal være mer enn informasjonsutveksling – innspillene skal tas på alvor og kunne påvirke utfallet.
- Gjensidig respekt og tillit: Partene skal møtes med likeverdighet og anerkjenne hverandres perspektiver.
- Dokumentasjon og oppfølging: Resultatet av konsultasjonene skal oppsummeres skriftlig og følges opp i videre saksbehandling.

Bruksområder:

- Veilederen benyttes av statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter i saker som omfatter samiske interesser, for eksempel innenfor barnehage- og skoleutvikling, arealforvaltning og kulturvern.
- Gjennom bruk av veilederen sikres en åpen, rettighetsbasert og inkluderende prosess for samisk medvirkning i offentlig forvaltning.

5.1.14 Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032 «Tromsø vil»

*Kommuneplanens samfunnsdel for Tromsø 2020-2032*¹⁸, også kjent som "Tromsø vil", setter de overordnede, langsiktige mål for samfunnsutviklingen i Tromsø kommune. Planen fokuserer på bærekraftig utvikling og balanserer sosial, klima- og miljømessig, og økonomisk bærekraft.

Hovedmålene inkluderer:

- Sosial bærekraft: Sikre at alle innbyggere er likeverdige, likestilte og har gode hverdagsliv.
- Klima- og miljømessig bærekraft: Utvikling innenfor naturens tålegrense med reduksjon av klimagassutslipp.
- Økonomisk bærekraft: Kunnskapsdrevet verdiskaping som kommer hele samfunnet til gode.

---

¹⁷ [Veileder-for-kommuner-og-fylkeskommuner-om-konsultasjoner-med-samiske-interesser.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

¹⁸ [Sentrale planer og styringsdokumenter | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

- Robust organisasjon: Tromsø kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver og utvikle oppgavene sammen med innbyggerne for effektiv ressursforvaltning.

Planen fungerer som et styringsverktøy og legger grunnlaget for prioriteringer i valgperioden, med mål om å skape en bærekraftig og inkluderende kommune.

5.1.15 Kommunedelplan for kultur

*Kommunedelplan for kultur i Tromsø 2024-2031*¹⁹ er kommunens strategidokument for kulturfeltet. Planen setter mål og strategier for å styrke og utvikle kulturtilbudet i kommunen. Hovedfokusområdene inkluderer:

- Kulturell bærekraft: Sikre at kulturtilbudet er tilgjengelig og inkluderende for alle innbyggere.
- Barn og unge: Prioritere kulturtilbud som fremmer deltakelse og utvikling for barn og unge.
- Samisk kultur: Styrke samisk språk, kultur og kompetanse i kommunen.
- Kunst og kultur: Løfte både det frie og det profesjonelle kunst- og kulturlivet.
- Medvirkning: Øke innbyggernes deltakelse i kulturprosesser og beslutninger.

Planen er utformet for å være i tråd med kommuneplanens samfunnsdel og bærekraftmålene, og den legger vekt på samarbeid mellom ulike aktører og sektorer.

5.1.16 Vedtekter for kommunale barnehager

Tromsø kommunes vedtekter²⁰ for kommunale barnehager inneholder flere viktige punkter som regulerer driften av barnehagene, deriblant tilleggsbestemmelser for Guovssahas mánáidgárđi og Sjømannsbyen barnehage, basen Mearranásti. Tilleggsbestemmelsene gjelder følgende:

Rammeverk og formål:

- Gouvssaahas mánáidgárđi og Mearranásti base i Sjømannsbyen barnehage skal prioritere samiske barn.

Barnehagene skal:

- Ivareta og videreutvikle samisk språk og gi barna trygghet i å bruke språket.
- Ta vare på samiske verdier og styrke barnas identitet og tilhørighet til samisk kultur, samfunn og levemåter.

Bemanning:

- Personalet må beherske samisk språk og ha kunnskap om samisk kultur.

Opptak:

- Barn med samisk som førstespråk. Dette forstås slik at barnet selv snakker samisk.
- Barn uten aktivt samisk språk. Dette forstås slik at barnet ikke selv snakker samisk, men at en eller begge foresatte snakker samisk med barnet.

---

¹⁹ [Kunnskapsgrunnlag kommunedelplan for kultur 2024-2031 \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

²⁰ [Vedtekter for Tromsø kommunes barnehager – gjeldende fra 1 mars 2024.pdf | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

- Barnehagene kan, etter særskilt avtale med foresatte, ta inn barn som ikke har samisk som førstespråk. Avtalen skal inneholde et opplegg der foresatte i samarbeid med barnehagene forsøker å lære barnet samisk.

Åpningstider:

- Det gis en ekstra fagdag for å styrke og videreutvikle det fremtidige samiskspråklige barnehagetilbudet. Fagdagen tilpasses skoleruten.

5.1.17 Strategisk oppvekstplan

*Strategisk oppvekstplan 2019-2026*²¹ for Tromsø kommune, også kjent som “Vil du være lamme?”, er et styringsdokument som setter retning for helsefremmende og forebyggende tiltak for barn og unge. Planen bygger på visjonen om at Tromsø skal være en god kommune å vokse opp i for alle barn og unge.

Hovedpunktene i planen inkluderer:

- Tromsø kommune skal arbeide for en inkluderende barnehage og skole med god opplæring.
- Tromsø kommune skal arbeide for trygge rammer for familier og en helsefremmende oppvekst.
- Tromsø kommune skal jobbe for å gi barn trygge møteplasser og aktiviteter på fritiden i deres oppvekstmiljø.

Planen legger vekt på å skape inkluderende og trygge oppvekstmiljøer, og den er forankret i både nasjonale føringer og lokale behov.

5.1.18 Trygg oppvekst

Tromsø kommunes plan “Trygg oppvekst” for 2024-2030²² fokuserer på å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker blant barn og unge. Planen legger vekt på tidlig innsats og inkluderer strategiske grep for å skape trygge og helsefremmende oppvekstmiljøer. Den omfatter tiltak som inkluderende barnehager og skoler, trygge rammer for familier, og trygge møteplasser og aktiviteter på fritiden.

Planen er bygget på kunnskap om risikofaktorer og beskyttende faktorer, og den kobler seg til både kommunale og nasjonale satsinger for å sikre en helhetlig tilnærming.

For å oppfylle det overordnede målet og imøtekomme kravene i oppvekstreformen og den reviderte velferdslovgivningen, presiserer planverket følgende grunnleggende kunnskaper og prinsipper som nødvendige for kommunens tjenester og ansatte i Tromsø kommune:

Grunnleggende kunnskaper og prinsipper:

- a. Barns rettigheter: Ansatte som arbeider med barn og unge skal ha kjennskap til FN's barnekonvensjon og barns rettigheter – og arbeide etter denne.
- b. Barnets beste: Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår barn. Barn og unge skal få si sin mening og bli lyttet til.

---

²¹ [Strategisk oppvekstplan 2019-2026 | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

²² [Trygg oppvekst - plan for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker 2024-2030 | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

- c. Samarbeid: Alle tjenester er forpliktet til å samarbeide. Samarbeidsplikten gjelder både på individ- og systemnivå.
- d. Bedre tverrfaglig innsats (BTI): BTI skal brukes som rutine for tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid rundt barn og unge 0-23 år.
- e. Risikofaktorer: Ansatte skal ha kjennskap til hvilke barn vi skal ha særlig fokus på, jf. risikofaktorene.
- f. Barn som pårørende og barneperspektiv: Ansatte skal ha kjennskap til barn og søsken som pårørende. Voksenter tjenester som jobber med innbyggere som har barn, skal ha et barneperspektiv og hensynta barns behov der det er relevant.

5.1.19 Kvalitetsutviklingsplan for barnehage og skole

Kvalitetsutviklingsplanen for barnehage og skole «Du og jeg og vi to – VI VIL!»²³ er en faglig forankret strategisk plan for kvalitetsutvikling i Tromsøbarnehagen og Tromsøskolen. Den er barnehage- og skoleeier sitt viktigste styringsverktøy for å støtte opp under kommunens ambisjoner og målsettinger for barn og unges læring og dannelse i fireårsperioden 2021-2025.

Planens mål er å sikre en helhetlig og sammenhengende tilnærming til lærings- og utviklingsarbeidet i barnehage og skole. Planen skal vise retning for det pedagogiske arbeidet i hver enkelt barnehage og skole, og skal støtte alle ansatte i å sikre et likeverdig og enhetlig tilbud til alle barn.

Planen er under mindre revidering vinter 2024/25, og ny plan vil gjelde for perioden 2026-2030.

5.1.20 Rammeplanen for skolefritidsordningen (SFO)

SFO skal legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna, og gi omsorg og tilsyn.

Rammeplanen²⁴ presiserer regelverket og hva som er verdigrunnlaget for SFO, og den beskriver innhold og arbeidsmåter i SFO. Kommunen eller den kommunen bruker til å oppfylle sin plikt etter opplæringsloven § 13-7 må følge rammeplanen, men planen åpner for lokale variasjoner og satsinger.

Rammeplanen sier at SFO skal legge til rette for at samiske barn kan bevare og utvikle sitt språk og sin kultur. Dette innebærer at SFO skal være tilpasset slik at alle barn, uavhengig av deres forutsetninger og behov for tilrettelegging, får gode utviklingsvilkår og blir en del av et inkluderende fellesskap.

5.1.21 Forskrift om skolefritidsordningen (SFO), Tromsø kommune

Forskriften om skolefritidsordningen (SFO)²⁵ i Tromsø kommune fastsetter regler og retningslinjer for drift, organisering og innhold i kommunens SFO-tilbud. Den er hjemlet i opplæringsloven § 4-5 og gjelder for alle kommunalt eide og drevne SFO-tilbud. Forskriften regulerer blant annet opptakskriterier, finansiering, bemanning, åpningstider og kvalitet i tilbudet.

---

²³ [Kvalitet i skolen | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

²⁴ [Rammeplan for SFO | udir.no](https://www.udir.no)

²⁵ [Forskrift om skolefritidsordningen \(SFO\), Tromsø kommune, Troms - Lovdata](https://www.tromso.kommune.no)

5.1.22 Kvalitetsplan for skolefritidsordningen (SFO)

Tromsø kommunes *Kvalitetsplan for skolefritidsordningen (SFO)*²⁶, ble vedtatt i kommunestyret 20.06.2019, sak 110/19. Planen gir tydelig retning for innhold og organisering av de kommunale fritidsordningene jf. opplæringsloven § 13-7, og skal bidra til å sikre et mer likeverdig SFO tilbud på tvers av skolene i Tromsø. Målgruppen er ansatte på skolene og SFO, og barnas foresatte.

SFO skal være noe annet enn skole og barnehage, og den er ikke en del av skolen. Den skal være et fritidstilbud som skal være tilgjengelig for alle barn, fremme deltakelse og medvirkning, samt oppleves inkluderende for alle. Praksisen i SFO skal jf. planverket preges av verdiene i opplæringslovens formålsparagraf; trygghet og trivsel, mestring, medvirkning og utvikling. Under hver av verdiene er det presisert tegn på god praksis.

5.1.23 Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune m/handlingsplan

En revidert versjon av samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune²⁷ ble vedtatt av kommunestyret 26.05.21, sak 70/21.

Formålet med samarbeidsavtalen er å legge til rette for et forpliktende samarbeid mellom Tromsø kommune og Sametinget for å styrke samisk språk og kultur og samfunn i alle deler av Tromsøsamfunnet. Tromsø skal være et godt sted å bo for den samiske befolkningen, avtalen skal fremme likeverd og unngå diskriminering, den skal ivareta samisk språk, historie, næring og kultur i alle deler av Tromsø. Formålet omfatter også Tromsø som samisk kunst- og kulturby, urfolksby og arktisk hovedstad.

Avtalen bygger på betydningen av den samiske befolkningens deltakelse i Tromsøsamfunnet, og samarbeidet som følger av at Tromsø er foreslått som en storbykommune innenfor forvaltningsområdet for samisk språk jf. NOU 2016:18 Hjertespråket. Kommunestyret i Tromsø støttet i 2016 forslaget om å utvide språkforvaltningsområdet med storbykommuner med betydelig samisk befolkning som en egen kategori; dette gjelder byene Tromsø, Bodø, Trondheim og Oslo. Kommunestyret vedtok da at «Tromsø kommune vil gjerne være med å utvikle en slik storbymodell. Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune vil være et viktig grunnlag for å arbeide videre med dette.»

Videre bygger avtalen på felles samfunnsoppgaver med utgangspunkt i Grunnloven § 108 som sier at statens myndigheter skal legge til rette for at samer kan utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv; og ILO-konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater som Norge ratifiserte i 1990.

Samarbeidsavtalen omfatter samarbeidsområdene kommunale planer, kunnskap og informasjon, Gáisi giellaguovddáš/språksenter, samiske stedsnavn, sjøsamisk språk, kultur og næring, barn og unge, barnehager, skoler, samisk kulturhistorie og kulturminner, kunst og kultur, samisk hus, helse og somsorg, næringer og rekruttering og opplæring.

Avtalen inneholder en rekke konkrete skisser til tiltak som ligger til grunn for Handlingsplan for samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune 2022-2025 med tilhørende tiltak. Handlingsplanen ble vedtatt i oppvekst- og utdanningsutvalget 04.03.22, sak 8/22.

---

²⁶ [Kvalitetsplan for skolefritidsordningen \(SFO\)](#)

²⁷ [Samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Tromsø kommune](#)

- Personell med samiskspråklig kompetanse: Behovet for mer personell med samiskspråklig kompetanse i offentlig tjenesteyting, samt tilrettelegging gjennom fjernundervisning, fjernkonsultasjoner, tolking og oversetting.

Utredningen understreker at det trengs flere språkbrukere for at samiske språk skal forbli levende, og foreslår lovendringer og tiltak for å oppnå dette

5.2.4 Meld. St. 31 Samisk språk, kultur og samfunn

Meld. St. 31 (2019-2020) "Samisk språk, kultur og samfunnsliv"³¹ er en framoverskuende melding om samepolitikken. Den omtaler utviklingstrekk og utfordringer for samisk språk, kultur og samfunnsliv, samt tjenestetilbudet til samiske innbyggere.

Hovedpunktene i meldingen inkluderer:

- Utviklingstrekk og utfordringer: Beskriver de viktigste utfordringene for samisk språk og kultur, inkludert trusler mot språkets overlevelse og behovet for å styrke samisk kultur og samfunnsliv.
- Tjenestetilbud: Vurderer hvordan offentlige tjenester kan tilpasses bedre for å møte behovene til samiske innbyggere.
- Digitalisering: Tema det året / (2019/2020) var digitalisering, med fokus på hvordan teknologi kan brukes til å fremme samisk språk og kultur.

Meldingen inneholder også Sametingets årsmelding som et særskilt vedlegg, som gir ytterligere innsikt i samiske forhold.

5.2.5 Meld. St. 13 (2022–2023) Samisk språk, kultur og samfunnsliv — Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnskole og høyere utdanning

Meld. St. 13 (2022–2023)³² omhandler samisk språk, kultur og samfunnsliv, med fokus på kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnskole og høyere utdanning. Hovedmålene i meldingen er å styrke samisk språk og kultur gjennom utdanningssystemet og å øke antallet samiskspråklige lærere og annet utdanningspersonell.

Hovedpunkter i meldingen inkluderer:

- Kompetanseheving: Økt satsing på utdanning og videreutdanning av samiskspråklige lærere og barnehagepersonell.
- Rekruttering: Tiltak for å tiltrekke flere samiskspråklige til utdanningssektoren, inkludert stipendordninger og rekrutteringskampanjer.
- Språk og kultur i utdanningen: Integrering av samisk språk og kultur i læreplaner og undervisningsmaterieell på alle utdanningsnivåer.
- Samarbeid med Sametinget: Styrket samarbeid med Sametinget for å sikre at tiltakene er i tråd med samiske behov og prioriteringer.

Meldingen understreker viktigheten av å bevare og fremme samisk språk og kultur, og å sikre at samiske barn og unge får en utdanning som er forankret i deres kulturelle bakgrunn.

³¹ [Meld. St. 31 \(2019–2020\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

³² [Meld. St. 13 \(2022–2023\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

5.2.6 Meld. St. 17 (2024-2025, Samisk språk, kultur og samfunnsliv - Kommunale tjenestetilbud til samiske innbyggere

Meld. St. 17 omhandler hvordan kommuner og fylkeskommuner skal sikre gode og likeverdige tjenestetilbud til samiske innbyggere. Regjeringen løfter frem behovet for å styrke samisk språk, kultur og identitet gjennom offentlige tjenester – med særlig vekt på barnehage, skole, helse, velferd og barnevern. Meldingen er også en oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Hovedpunkter i meldingen inkluderer:

- Kommunens ansvar og rolle: Kommuner og fylkeskommuner har et avgjørende ansvar for å ivareta samiske språk- og kulturelle rettigheter gjennom tjenestene sine. Det påpekes et stort implementeringsgap – særlig i barnehage, skole og helse.
- Samisk språk og rekruttering: Det er kritisk mangel på samiskspråklig og kulturkompetent personell. Regjeringen varsler tiltak for å øke rekruttering til samiske lærerutdanninger, barnehager og helseutdanninger. Det foreslås mer støtte til samiske språksentre og høyere utdanningstilbud med samisk innhold.
- Barnevern og krisesenter: Tjenestene skal være kulturelt og språklig tilpasset samiske barn og familier. Et samisk barnehus etableres i Karasjok, som del av tiltak mot vold og overgrep.
- Helse og omsorg for samiske eldre: Eldre samer med demens trenger tjenester på eget språk og i tråd med sin kultur. Kommunene må tilrettelegge for aldersvennlige lokalsamfunn for samiske eldre.
- Oppvekst og utdanning: Målet er at flere barn får tilgang til samisk barnehagetilbud og opplæring i/på samisk i grunnsopplæring og videregående skole. Det skal utvikles bedre læremidler, språkstøtte og språkteknologi.
- Folkehelse og levekår: Samiske perspektiver skal integreres i folkehelsearbeid, blant annet innen psykisk helse og rus. Det skal utvikles flere lavterskuler helsetilbud tilpasset samiske behov.
- Sannhets- og forsoningskommisjonen: Meldingen følger opp Stortingets 17 vedtak med tiltak for å styrke samiske språk og tjenester. Det legges vekt på forståelse, anerkjennelse og forsoning.

5.2.7 Veileder for barnehager med samiske barn

Veileder for barnehager med samiske barn³³ er et dokument utarbeidet av Sametinget for å støtte barnehageansatte som jobber med samiske barn. Veilederen er knyttet til Rammepplan for barnehagens innhold og oppgaver og har som mål å gi inspirasjon og praktiske råd for å integrere samisk språk og kultur i barnehagehverdagen.

Hovedpunktene i veilederen inkluderer:

- Samisk kultur og verdigrunnlag: Vektlegging av samiske tradisjoner og verdier i barnehagens aktiviteter.
- Språkstimulering: Praktiske tips for å fremme samisk språk gjennom daglige aktiviteter og lek.
- Barns medvirkning: Hvordan inkludere barns perspektiver og erfaringer, spesielt i forhold til tospråklighet og det å tilhøre to kulturer.

---

³³ [Veileder for barnehager med samiske barn - Sametinget](#)

- Fysisk miljø: Tilrettelegging av barnehagens fysiske miljø for å støtte alle barns utvikling, inkludert samiske barn.

Veilederen er et nyttig verktøy for å sikre at samiske barn får en barnehagehverdag som er rik på språk og kultur, og som støtter deres identitetsutvikling.

5.2.8 Sametingets strategier for samisk språk

Sametingets strategier for samisk språk, kjent som Gielelutnjeme - Giellalåpptim - Giellalokten³⁴, har som mål å styrke og utvikle de samiske språkene på alle samfunnsområder. Strategien er omfattende og sektorovergripende, og inkluderer en rekke konkrete tiltak som krever samarbeid med lokale, regionale og nasjonale aktører.

Hovedpunktene i strategien inkluderer:

- Synliggjøring og bruk: Øke synligheten og bruken av samiske språk i samfunnet.
- Utvikling og rekruttering: Fremme utvikling av språkferdigheter og rekruttere flere språkbrukere.
- Kompetanseheving: Heve kompetansen på samiske språk på alle nivåer.
- Barn og unge: Spesiell satsing på språktilbud for barn og unge.
- Samarbeid og samordning: Styrke samarbeid og samordning mellom ulike institusjoner og organisasjoner som jobber med samiske språk.

Strategien bygger på forslag fra utredningen "Hjertespråket" og Sametingets egne erfaringer, og har som mål å gi en varig endring i samfunnet ved å sikre at samiske språk er likestilte og likeverdige med norsk.

5.2.9 Sterke språkmodeller

Sterke språkmodeller³⁵ er undervisningsmodeller som sikrer at barn får tilstrekkelige kunnskaper i et minoritetsspråk, som samisk. Disse modellene er designet for å skape et språkmiljø hvor minoritetsspråket brukes aktivt og konsekvent, noe som gir barna gode muligheter til å bli flytende språkbrukere.

Hovedtrekkene ved sterke språkmodeller inkluderer:

1. Fokus på barn som skal lære et minoritetsspråk som førstespråk.
2. Undervisningen foregår hovedsakelig på minoritetsspråket.
3. Målet er å bevare og styrke minoritetsspråket i samfunnet.
4. Barna oppnår høy kompetanse i minoritetsspråket.

Disse modellene er viktige for å sikre at samiske barn får en utdanning som er kulturelt og språklig relevant, og bidrar til å bevare og videreutvikle samisk språk og kultur.

5.2.10 Strategiplan for etter- og videreutdanning

Strategiplan for etter- og videreutdanning i barnehager og grunnskolen i Tromsø kommune frem mot 2025 er en langsiktig plan for det systematiske og helhetlige arbeidet med kompetanseutvikling. Planens intensjon er å ivareta ansvaret barnehagemyndigheten og barnehage- og skoleeier har for kvalitet- og kompetanseutvikling, samt sikre at individuelle og

³⁴ [Gielelutnjeme - Giellalåpptim - Giellalokten - Sametinget](#)

³⁵ [Sterke språkmodeller \(sametinget.no\)](#)

kollektive tiltak utfyller og støtter hverandre. Planen viser felles retning, og beskriver hvilke føringer og prioriteringer som ligger til grunn for å realisere overordnet nasjonale og kommunale mål for kompetanseutvikling.

For å oppfylle sektormålene for barnehage og skole er det nødvendig å sikre tilstrekkelig rekruttering av personale med faglig og pedagogisk kompetanse til barnehagene og skolene, samt beholde dyktige medarbeidere i sektoren. For å sikre at barnehagen og skolen er en lærende organisasjon, er det, i tillegg til nyrekruttering av kvalifisert personale, behov for tiltak som er knyttet til kontinuerlig kompetanseheving av det personalet barnehagen og skolen allerede har. Norge har, med bakgrunn i urfolks rettigheter, en særlig forpliktelse til å ivareta samiske barns og foreldres interesser. Barnehage- og skoleeier skal, i samarbeid med Statsforvalteren og Sametinget, følge opp disse forpliktelsene for barnehage og grunnopplæring.

Planen mål:

- Mål 1: styrke den kollektive læringen og utviklingen av profesjonsfelleskap med mål om å gi et likeverdig, inkluderende og tilpasset tilbud til barn og unge.
- Mål 2: styrke den kollektive kompetanse for å fange opp utsatte barn og unge.
- Mål 3: sikre at profesjonsfelleskapet innfrir kompetansekrav jf. rammeplan for barnehage og kunnskapsløftet 2020.
- Mål 4: sikrer ivaretagelse av samiske perspektiver.
- Mål 5: sikre at alle morsmåls lærere/tospråklige lærere har godkjent lærerutdanning.
- Mål 6: styrke lederfaglig kompetanse for barnehage- og skoleledere.
- Mål 7: styrke den faglige og didaktiske kompetanse hos den enkelte ansatte.

Et av tiltakene for å nå målene er å prioritere og legge til rette for samiske søkere til etter- og videreutdanninger.

5.2.11 Plan for rekruttering og stabilisering

*Tiltak for stabilisering og rekruttering av ansatte i avdeling for oppvekst, utdanning og kultur i Tromsø kommune*³⁶ ble tatt til orientering i kommunestyret 30.08.2023, sak 98/23.

Kommunestyret ba om en sak om stabilisering og rekruttering av personell i avdeling for oppvekst, utdanning og kultur (AOUK) og bymiljø. Bakgrunnen for saken var store utfordringer med å rekruttere tilstrekkelig arbeidskraft, både internasjonalt og nasjonalt. Tromsø kommune opplever stor gjennomtrekk av ansatte, noe som medfører kostnader og tap av kompetanse. Spesifikke utfordringer er knyttet til ansatte med samisk kompetanse, barnevernspedagoger, lærere, barnehagelærere, sykepleiere og vernepleiere, samt distrikts-utfordringer.

Tiltaksplanen har fokus på tiltak for både rekruttering og stabilisering av ansatte. Noen tiltak er inkludert i både overordnet strategi og avdelingens plan.

De stabiliserende tiltakene for barnehage og skole omhandler blant annet:

- Skole: Økt kontaktlærertid, miljøarbeidere og sosiallærere, styrking av rektorrollen.
- Barnehage: Ansettelse av barnehagelærere med master, økt pedagogandel.
- Samisk kompetanse: Lønnstillegg og redusert undervisningsplikt for samisklærere.

---

³⁶ [Plan for rekruttering og stabilisering](#)

5.2.12 Overganger i opplæringsløpet

Overgangen fra barnehage til skole er en viktig fase i barns liv, og det er avgjørende at denne overgangen skjer på en måte som sikrer kontinuitet og trygghet for barna. Tromsø kommune som skoleeier har hovedansvaret for samarbeidet mellom barnehage, skole og SFO. Dette er hjemlet i lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa § 4-7, og lov om barnehager § 2A. *Plan for overgang og sammenhenger mellom barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO) i Tromsø kommune* sikrer et forpliktende samarbeid mellom barnehage og skole.

Planens mål:

- Alle barn i Tromsø kommune skal oppleve en god og trygg overgang mellom barnehage, skole og SFO med kontinuitet, helhet i opplæring og oppfølging.
- Voksne i barnehage, skole og SFO skal ha gjensidig kjennskap til hverandres arenaer og legge til rette for godt samarbeid til beste for det enkelte barn.

Forskning understreker betydningen av å inkludere samisk kultur og språk i overgangen for å styrke barnas identitet og tilhørighet. Dette kan gjøres gjennom bruk av samiske læremidler, aktiviteter som reflekterer samisk kultur, og ved å sikre at personalet har kompetanse i samisk språk og kultur.

5.2.13 Veileder for barnehage-hjem samarbeid

*Veilederen for barnehage-hjem samarbeid 2024-2027*³⁷ i Tromsø kommune fokuserer på å styrke samarbeidet mellom foreldre og barnehage for å sikre barnets trivsel og utvikling.

Veilederen klargjør hva foreldre kan forvente av barnehagen og hva barnehagen kan forvente av foreldrene. Dette inkluderer åpen kommunikasjon og gjensidig respekt.

Den beskriver videre rutiner for tilvenning av nye barn og overganger, for eksempel fra barnehage til skole, for å sikre en smidig overgang for barnet, og legger vekt på formelle møtearenaer som foreldremøter og individuelle samtaler, samt uformell daglig kontakt mellom foreldre og barnehagepersonell.

Samarbeidet skal preges av respekt, åpenhet, mot, anerkjennelse og tillit, og det beste samarbeidet oppnås når barnehagen og foreldrene spiller hverandre gode. Foreldre oppfordres til å være aktive deltakere i barnets barnehagehverdag, noe som inkluderer å følge opp barnets utvikling og delta i barnehagearrangementer.

5.2.14 Veileder for skole-hjem samarbeid

*Veilederen for skole-hjem samarbeid 2024-2026*³⁸ i Tromsø kommune fokuserer på å styrke samarbeidet mellom foreldre og skolen for å fremme elevenes trivsel og læring.

Veilederen klargjør hva foreldre kan forvente av skolen og hva skolen forventer av foreldrene. Dette inkluderer åpen kommunikasjon og gjensidig respekt. Den beskriver videre rutiner for samhandling og kommunikasjon, inkludert bruk av digitale verktøy som Transponder og Visma Flyt Samspill for å sikre effektiv informasjonsutveksling.

---

³⁷ [Veileder for barnehage-hjem samarbeid 2024-2027 \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

³⁸ [Veileder for skole-hjemsamarbeid 2024.pdf | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](#)

Veilederen legger vekt på formelle møtearenaer som foreldremøter, utviklingssamtaler og jevnlig samtaler med kontaktlærer. Foreldre oppfordres til å være aktive deltakere i barnets skolehverdag, inkludert å følge opp lekser og delta i skolearrangementer.

Den inneholder rutiner for overganger, for eksempel fra barnehage til skole, for å sikre en smidig overgang for barnet.

5.2.15 Et trygt og godt barnehagemiljø

*Veilederen for et trygt og godt barnehagemiljø i Tromsø kommune 2024-2027*³⁹ fokuserer på å skape et inkluderende og støttende miljø for alle barn i barnehagen.

Veilederen legger vekt på forebyggende tiltak og tidlig innsats for å identifisere og håndtere utfordringer før de utvikler seg til større problemer. Den understreker viktigheten av samarbeid mellom barnehage, hjem og andre relevante aktører for å sikre et helhetlig og koordinert støtteapparat for barna.

Barnehagen skal være en trygg arena hvor alle barn føler seg inkludert og respektert. Dette innebærer tiltak mot mobbing og diskriminering, samt fremme av et positivt barnehagemiljø.

Veilederen oppfordrer til kontinuerlig kompetanseheving for ansatte, slik at de er godt rustet til å møte barnas behov og skape et trygt miljø.

Veilederen understreker at barna skal ha en aktiv rolle i å forme sitt eget miljø. Dette inkluderer å gi dem mulighet til å uttrykke sine meninger og delta i beslutningsprosesser som angår deres hverdag.

5.2.16 Et trygt og godt skolemiljø

Veilederen for et trygt og godt skolemiljø i Tromsø kommune 2024-2027 fokuserer på å skape et inkluderende og støttende læringsmiljø for alle elever.

Veilederen legger vekt på forebyggende tiltak og tidlig innsats for å identifisere og håndtere utfordringer før de utvikler seg til større problemer. Den understreker viktigheten av samarbeid mellom skole, hjem og andre relevante aktører for å sikre et helhetlig og koordinert støtteapparat for elevene.

Skolen skal være en trygg arena hvor alle elever føler seg inkludert og respektert. Dette innebærer tiltak mot mobbing og diskriminering, samt fremme av et positivt skolemiljø.

Veilederen oppfordrer til kontinuerlig kompetanseheving for ansatte, slik at de er godt rustet til å møte elevenes behov og skape et trygt læringsmiljø.

Veilederen understreker at elevene skal ha en aktiv rolle i å forme sitt eget læringsmiljø. Dette inkluderer å gi dem mulighet til å uttrykke sine meninger og delta i beslutningsprosesser som angår deres skolehverdag.

5.2.17 Veileder for støttetiltak i Tromsøbarnehagen

Veilederen for støttetiltak i Tromsøbarnehagen i Tromsø kommune 2024-2027 fokuserer på å sikre at alle barn får den støtten de trenger for å trives og utvikle seg.

---

³⁹ [Veiledere barnehage- og skolemiljø](#)

Veilederen legger vekt på tidlig identifisering av barn som trenger ekstra støtte, slik at tiltak kan settes inn så tidlig som mulig. Støttetiltakene skal være individuelt tilpasset hvert barns behov, og det legges vekt på å utarbeide individuelle planer i samarbeid med foreldre og relevante fagpersoner.

Det understrekes viktigheten av tverrfaglig samarbeid mellom barnehagepersonell, spesialpedagoger, helsetjenester og andre relevante aktører for å sikre en helhetlig tilnærming. Ansatte i barnehagen skal få kontinuerlig opplæring og kompetanseheving for å kunne møte barnas behov på en best mulig måte.

Foreldre skal være aktive deltakere i prosessen, og det legges vekt på å ha god kommunikasjon og samarbeid mellom barnehage og hjem.

Veilederen er et viktig verktøy for å sikre at alle barn i Tromsøbarnehagen får den støtten de trenger for en trygg og god barnehagehverdag.

5.2.18 OMNI

OMNI-modellen⁴⁰ er en veileder som hjelper skoler og barnehager med å skape trygge og gode oppvekstmiljøer for barn og unge. Modellen fokuserer på systematisk, kontinuerlig og målrettet arbeid for å fremme trivsel, helse og læring. Den gir verktøy og metoder for å forstå og forbedre læringsmiljøet, inkludert håndtering av mobbing og krenkelser

OMNI-modellen implementeres gjennom syv steg som inkluderer teoretisk rammeverk, regelverkskompetanse, verdigrunnlag, analysekompetanse, handlingskompetanse, og oppfølging. Målet er å ruste voksne i ulike roller til å skape et positivt og inkluderende miljø for alle barn og unge.

6 SAMARBEID

6.1 SAMARBEID I UTVIKLINGEN AV ET HELHETLIG SAMISK BARNEHAGE- OG SKOLETILBUD

Et vellykket og bærekraftig barnehage- og skoletilbud for samiske barn er avhengig av et tett og effektivt samarbeid mellom flere aktører på ulike nivåer. For å møte de unike behovene i samiske samfunn, kreves en helhetlig tilnærming der både offentlige og private institusjoner spiller en viktig rolle. Sametinget, Statsforvalteren, UiT Norges arktiske universitet, og ulike organisasjoner som Samisk Hus, Gáisi giellaguovddáš, og Tvibit, er essensielle samarbeidspartnere i utviklingen av et mangfoldig og inkluderende tilbud. I tillegg spiller tverrfaglige tjenester som PPT (Pedagogisk-Psykologisk Tjeneste), Statped, og forebyggende helsetjenester en sentral rolle i å støtte barn og unge i deres lærings- og utviklingsreise.

Overgangene i opplæringsløpet, fra barnehage til skole og videre, krever særlig oppmerksomhet for å sikre en kontinuerlig og sammenhengende læringsopplevelse for samiske barn.

---

⁴⁰ [Omnimodellen - Trygge og gode oppvekstmiljø](#)

6.1.1 Sametinget

Tromsø kommune inngikk i 2013 en formell samarbeidsavtale med Sametinget⁴¹ for å styrke samiske rettigheter og kultur i kommunen. Avtalen, som ble revidert i 2021, legger til rette for et tettere samarbeid og gjensidig dialog i saker som berører det samiske samfunnet. I samarbeidsavtalen heter det blant annet at Tromsø kommune, som avtalepart, er forpliktet til å samarbeide om at en større andel informasjon også kan gis på samisk (kap 3.2).

I tillegg til det formelle samarbeidet tar Tromsø kommune også kontakt med Sametinget for veiledning og råd i enkelttema der samisk språk, kultur og rettigheter er relevante. Dette skal sikre at kommunen tar godt informerte beslutninger og bidrar til et inkluderende samfunn for alle innbyggere.

Sametinget har flere tilskuddsordninger rettet mot barnehage og skole for å styrke samisk språk, kultur og identitet.

- Tilskudd til samiske barnehager og samiskopplæring i barnehager: Støtte til barnehager som gir samisk språkopplæring og kulturforståelse.
- Tilskudd til læremiddelutvikling: Finansiering av utvikling og produksjon av samiske læremidler til bruk i barnehage og skole.
- Tilskudd til grunnopplæring i og på samisk: Støtte til skoler som tilbyr undervisning i eller på samisk, inkludert fjernundervisning.
- Tilskudd til samisk språk- og kulturprosjekter: Midler til tiltak som styrker samisk språk og kultur i opplæringssektoren, som språkleirer og kulturaktiviteter.

Tromsø kommune deltar i Sametingets ordning om gratis kontingent for barnehageplasser. Dette sikrer at samiske barn får tilgang til barnehageplasser i Tromsø uten kostnad.

Tromsø kommune deltar også i Sametingets utviklings- og veiledningstiltak, samt søker årlig tilskudd til prosjekter og utviklingsarbeid.

6.1.2 Statsforvalteren

Statsforvalteren⁴² er statens representant i fylkene og fungerer som et bindeledd mellom sentrale myndigheter og kommunene. Deres hovedoppgaver inkluderer å føre tilsyn med kommunal virksomhet, veilede kommunene i lov- og regelverk, samt sikre at nasjonal politikk blir implementert lokalt. I tillegg har statsforvalteren en viktig rolle i å samordne statlige initiativ på regionalt nivå.

Kommunene samarbeider med statsforvalteren på flere områder:

- Veiledning og rådgivning: Statsforvalteren tilbyr juridisk og faglig veiledning til kommunene for å sikre korrekt anvendelse av lover og forskrifter.
- Tilsyn: Gjennomfører tilsyn for å påse at kommunale tjenester oppfyller nasjonale standarder og krav.
- Kompetanseutvikling: Tilbyr kurs og opplæring for kommunalt ansatte innen ulike sektorer.

---

⁴¹ [Sametinget](#)

⁴² [Statsforvalteren i Troms og Finnmark](#)

- Samordning: Fungerer som en koordinator mellom kommuner og andre statlige etater for å sikre helhetlig tjenesteyting.

Statsforvalteren forvalter flere tilskuddsordninger som støtter samiske barnehager og skoler:

- Refusjonsordning for samisk undervisning: Dekker tilleggskostnader for skoler som tilbyr undervisning i eller på samisk, i tråd med lovfestede rettigheter.
- Tilskudd til lokal kompetanseutvikling: Støtter kompetanseheving i barnehager og skoler, inkludert tiltak rettet mot samisk språk og kultur.
- Ressurser til arbeid med samisk i barnehagen: Tilbyr midler og veiledning for å integrere samisk språk og kultur i barnehagetilbudet.

6.1.2.1 REKOMP (Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage)

REKOMP er en tilskuddsordning som skal styrke kompetansen i barnehager gjennom regionalt samarbeid. Ordningen legger til rette for at kommuner, private barnehageeiere og universiteter/høgskoler samarbeider om kompetansetiltak tilpasset barnehagenes behov. Målet er å sikre høy kvalitet i barnehagetilbudet og støtte personalets faglige utvikling.

6.1.2.2 DEKOMP (Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i grunnsopplæringen)

DEKOMP er en tilsvarende ordning for skoler, der kommuner og fylkeskommuner samarbeider med universiteter og høgskoler for å utvikle kompetansen i skolen. Ordningen er praksisnær og tilpasses de lokale behovene til skolene, med mål om å styrke undervisningskvaliteten og elevenes læring.

Begge ordningene bygger på samarbeid mellom kommunen og UH-sektoren. Kommunen søker årlig midler til REKOMP og DEKOMP for å styrke kompetanseutviklingen i barnehager og skoler. Midlene benyttes i kvalitetsutviklingsstrukturene Tromsøbarnehagen i utvikling og Tromsøskolen i Utvikling, som sikrer målrettet og praksisnær kompetanseheving for ansatte.

6.1.2.3 Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Kompetanseløftet er en satsing for å styrke kompetansen hos ansatte i barnehager og skoler, med mål om å sikre et inkluderende og tilpasset læringsmiljø for alle barn og elever.

Kompetanseløftet består av tilskudd til kollektiv etterutdanning, utvikling av relevante nettressurser og kompetansepakker og videreutdanningstilbud i spesialpedagogikk. Tromsø kommune søker årlig midler hos Statsforvalteren. Søknaden bygger på lokal kartlegging av kompetanse- og tilretteleggingsbehov på området spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Planer og tiltak er forankret i kommunale planverk.

I oppstartsåret 2022 ble det gjennomført en omfattende digital kompetansekartlegging (KOSIP), der 611 ansatte fra barnehager, skoler og støttetjenester deltok. Undersøkelsen ga en helhetlig oversikt over kompetansenivået innen spesialpedagogikk og inkluderende praksis og avdekket behov for langsiktig og systematisk kompetanseutvikling innen tre hovedområder:

- Organisasjon og struktur
- Laget rundt barnet (støttesystem og tverrfaglig samarbeid)
- Fagspesifikk kompetanse innen spesialpedagogikk

KOSIP viste også at det er begrenset kunnskap om samisk kultur og samiske perspektiver, til tross for at Tromsø har en betydelig samisk befolkning. For å styrke dette området ble det planlagt en satsing skoleåret 2024–2025 med forelesninger, workshops og faglige drøftinger i samarbeid med Senter for samiske studier (UiT). Målet var å øke forståelsen av samiske perspektiver og sikre en mer inkluderende praksis i Tromsø kommunes barnehager og skoler.

Dette arbeidet vil være en viktig del av kommunens videre satsing på kompetanseutvikling. Systematisk oppfølging og videreutvikling av tiltakene skal bidra til at ansatte får nødvendig kompetanse til å møte behovene i barnehage og skole, samt sikre en helhetlig og inkluderende opplæring for alle barn og unge.

6.1.3 Romssa Sámi Viessu AS/Samisk Hus Tromsø AS

Samisk Hus Tromsø (Romssa Sámi Viessu)⁴³ fungerer som en samisk møteplass og kulturarena i Tromsø, med mål om å fremme samisk språk, kunst og kultur. Selv om huset ikke tilbyr egne barnehage- eller skoletilbud, arrangerer det ulike aktiviteter og arrangementer som kan være relevante og berikende for barn og elever. Disse aktivitetene kan inkludere kulturelle arrangementer, kurs og utstillinger som bidrar til å styrke samisk identitet og kulturforståelse blant unge.

6.1.4 Gáisi giellaguovddáš / språksenter

Gáisi språksenter⁴⁴ er et lokalt og regionalt kompetansesenter. Gáisi arbeider for å ivareta, revitalisere, dokumentere og formidle samisk språk og kultur, spesielt i de sjøsamiske områdene. Språksenteret holder blant annet kurs i samisk språk og håndverk, arbeider med samiske stedsnavn og markering av den samiske nasjonaldagen 6. februar. Gáisi eies og driftes av Tromsø kommune.

Gáisi er opptatt av å skape samiskspråklige arenaer som barn og unge i Tromsø kan ha glede av. De arrangerer blant annet samisk språkleir for barn seks ganger i året.

Sammen med Tvibit har de også startet prosjektet Mádji, som tilbyr ulike samiske aktiviteter for unge mellom 15 og 30 år. Mádji er et prosjekt i samarbeid med Gáisi språksenter som skaper samiske møteplasser og aktiviteter for ungdom mellom 15 og 30 år. Tilbudet omfatter kurs i samisk håndverk (duodji), workshops, språkleirer og kulturelle arrangementer som konserter og filmvisninger.

6.1.5 Tvibit

Tvibit⁴⁵ er et produksjons- og kompetansesenter i Tromsø som fokuserer på musikk, ung kultur, helse, film og kreativ virksomhet. Tvibit fungerer som en arena hvor samisk ungdom kan utforske og styrke sin kulturelle identitet. På Tvibit ligger også helsestasjon for ungdom⁴⁶.

---

⁴³ [Romssa Sámi Viessu AS - Samisk Hus Tromsø: En levende møteplass i hjerte av tromsø by \(romssasamiviessu.no\)](https://romssasamiviessu.no)

⁴⁴ [Gáisi \(gaisi.org\)](https://gaisi.org)

⁴⁵ [TVIBIT](https://tvibit.no)

⁴⁶ [Om helsestasjonen — TVIBIT](https://om.helsestasjonen.no)

6.1.6 Samisk foreldrenettverk

Samisk Foreldrenettverk⁴⁷ er en forening som arbeider for å styrke samiske barns og foreldres interesser, med et særlig fokus på samisk språkopplæring. Nettverket er partipolitisk uavhengig og har som mål å sikre kvalitetsmessig samisk språkopplæring i barnehage og grunnskole.

I Tromsø er Samisk Foreldrenettverk aktivt og tilbyr støtte og ressurser til foreldre og barn for å fremme samisk språk og kultur.

6.1.7 Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)

Tromsø kommune og UiT Norges arktiske universitet⁴⁸ har et tett og bredt samarbeid, både gjennom formelle avtaler og uformelle partnerskap.

Det formelle samarbeidet omfatter blant annet forsknings- og utviklingsprosjekter, der kommunen og UiT jobber sammen for å finne løsninger på utfordringer innenfor helse, utdanning, klima og samfunnsutvikling. UiT bidrar med fagkunnskap og forskning som kan brukes til å forbedre kommunale tjenester, mens kommunen fungerer som en praksisarena for studenter innen flere fagfelt, som helse- og sosialfag, lærerutdanning og tekniske fag.

I tillegg til de formelle avtalene har kommunen et nært og løpende samarbeid med ulike fagmiljøer ved UiT. Dette inkluderer deltakelse i faglige nettverk, erfaringsutveksling, samarbeid om arrangementer og dialog om aktuelle samfunnsutfordringer. Gjennom dette partnerskapet sikrer Tromsø kommune at beslutninger og tjenester er basert på oppdatert kunnskap og forskning, samtidig som UiT får verdifulle innspill fra kommunens praksisfelt.

Samarbeidet mellom Tromsø kommune og UiT er avgjørende for å styrke kunnskapsutviklingen i regionen og sikre en bærekraftig utvikling av Tromsø som en moderne og fremtidsrettet by.

6.1.8 Statped (Statlig spesialpedagogisk tjeneste)

Statped (Statlig spesialpedagogisk tjeneste)⁴⁹ er en nasjonal etat som gir spesialpedagogisk støtte til kommuner og fylkeskommuner. Tjenesten bistår med rådgivning, veiledning, kurs og kompetanseheving for å sikre tilpasset opplæring for barn og elever med særskilte behov.

Kommuner kan samarbeide med Statped ved å få veiledning i komplekse spesialpedagogiske saker, delta i kompetanseutvikling for ansatte i barnehager og skoler, samt motta hjelp til utredning og tilrettelegging for barn og elever med nedsatt funksjonsevne. Samarbeidet bidrar til å styrke den lokale kompetansen slik at flere barn får tilpasset støtte i sitt nærmiljø.

6.1.8.1 Samisk spesialpedagogisk støtte - SEAD

Samisk spesialpedagogisk støtte - SEAD⁵⁰ kan bistå kommuner og fylkeskommuner med å legge til rette for kvalitativt god opplæring for samiskspråklige barn, unge og voksne med særlige

---

⁴⁷ [Romssa sámi váhnenfierpmádat / Samisk foreldrenettverk Tromsø](#)

⁴⁸ [UiT Norges arktiske universitet | UiT](#)

⁴⁹ [Statped | statped.no](#)

⁵⁰ [Samisk spesialpedagogisk støtte - SEAD | statped.no](#)

opplæringsbehov, og som etter opplæringsloven har rett til et tilbud på samisk. SEAD er en egen avdeling i Statped - tjenestene er landsdekkende.

Samiskspråklige barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov skal få lik tilgang og lik kvalitet på tjenester fra Statped.

SEAD:

- Tilbyr tjenester på individ- og systemnivå.
- Utvikler læringsressurser og kartleggingsmateriell på nord-, lule- og sørsamisk.
- Veileder i bruk av læringsressurser og kartleggingsmateriell.
- Bistår universiteter og høyskoler med kompetanse.

Det er pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) som søker om individtjenester fra Statped.

SEAD blir automatisk koplet på søknaden når det er snakk om samiske barn, unge og voksne med særlige opplæringsbehov.

6.1.9 Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT)

PPT⁵¹ hjelper barnehager og skoler med å legge til rette for barn og elever med behov for tilrettelegging. Hensikten er at de får et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud.

PPT samarbeider med og støtter barnehager og skoler i det forebyggende arbeidet, for å gi et inkluderende tilbud til barn og unge som kan ha behov for tilrettelegging. PPT bistår også barnehager og skoler med kompetanse- og organisasjonsutvikling, og utarbeider sakkyndige vurderinger av barn og elevers særlige behov. Dette er forankret i barnehageloven § 33 og opplæringsloven § 11-13.

6.1.10 Forebyggende helsetjenester

Helsestasjonen for barn 0-5 år⁵² og skolehelsetjenesten⁵³ samarbeider tett med barnehager og skoler. Helsepsykiatere deltar i Tromsø kommunes BTI-modell⁵⁴, som er en tverrfaglig samarbeidsmodell. Gjennom denne modellen deles informasjon og tiltak settes i gang tidlig for å sikre barn riktig hjelp. Helsepsykiatere spiller en viktig rolle i å identifisere behov, gi faglig støtte og samarbeide med andre tjenester som barnevern og PPT for å sikre helhetlig oppfølging.

6.1.11 Barnehage – hjem samarbeid og skole-hjem samarbeid

Samarbeidet mellom barnehage/skole og hjem er avgjørende for barns trivsel, utvikling og læring. Ifølge veilederne for barnehage-hjem og skole-hjem samarbeid i Tromsø kommune skal samarbeidet være preget av åpen kommunikasjon, respekt og tillit. Barnehager og skoler har ansvar for å legge til rette for foreldres medvirkning, mens foreldre forventes å engasjere seg aktivt i barnets hverdag.

Formelle samarbeidsarenaer inkluderer foreldremøter, samtaler og samarbeidsutvalg, mens daglig kontakt og digitale verktøy bidrar til løpende dialog. Skolen/barnehagen har initiativplikt og skal gi tydelig informasjon, mens foreldrene oppfordres til å følge opp og bidra til et inkluderende miljø.

---

⁵¹ [Pedagogisk psykologisk tjeneste - PPT | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

⁵² [Helsestasjon for barn 0-5 år | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

⁵³ [Skolehelsetjenesten og elevens helse og miljø | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

⁵⁴ [Ressurssenter for barn og familie | Tromsø kommune \(tromso.kommune.no\)](https://www.tromso.kommune.no)

Samarbeidsutvalget (SU) i barnehagen er et rådgivende organ der foreldre, ansatte og barnehageeier samarbeider om viktige saker som angår barnehagens drift og utvikling. SU skal sikre et godt samarbeid mellom hjem og barnehage, og bidra til et trygt og utviklende miljø for barna.

Foreldrerådets Arbeidsutvalg (FAU) i skolen er foreldrenes talerør og skal ivareta hjem-skole-samarbeidet. FAU jobber for et trygt og godt læringsmiljø, fremmer foreldrenes interesser og bidrar til et godt samarbeid mellom skolen og hjemmene. FAU kan ta opp saker som angår elevenes trivsel og skolehverdagen.

Begge organene er viktige for å sikre et godt oppvekstmiljø for barn, både i barnehage og skole.

6.1.12 Trygge og forutsigbare overganger i opplæringsløpet

Samarbeid i overganger i opplæringsløpet er avgjørende for å sikre kontinuitet og trygghet for barn og unge. Planen for overganger i Tromsø kommune vektlegger god informasjonsflyt mellom barnehager, skoler og videregående opplæring. Dette innebærer tett samarbeid mellom ansatte, foresatte og andre relevante instanser for å ivareta barnets beste.

Overgangene organiseres gjennom faste rutiner og årshjul, der både barnehager og skoler har ansvar for forberedelser, informasjonsutveksling og tilrettelegging, spesielt for barn med særskilte behov. Foreldrene involveres aktivt, og informasjonsutveksling skjer med deres samtykke.

7 BARNET STEMME OG BARNETS BESTE VURDERING

7.1 BARNET STEMME I UTARBEIDELSEN AV PLANVERKET

I arbeidet med utarbeidelsen av planen har barnets stemme vært en del av prosessen. For de yngste barna i barnehagen har barns medvirkning blitt ivaretatt gjennom lekbaserte metoder, hvor de har fått uttrykke sine tanker og opplevelser knyttet til sin barnehagehverdag. I skolen har elevene delt sine erfaringer og synspunkter gjennom strukturerte samtaler og gruppeaktiviteter.

Gjennom disse prosessene har både barn og elever fått mulighet til å påvirke innholdet i planen ved å løfte frem hva som er viktig for dem i et barnehage- og skoletilbud. Deres innspill har bidratt til å utforme en plan som har til hensikt å ivareta deres behov, ønsker og identitet, og som legger til rette for et inkluderende og tilpasset samisk tilbud.

7.2 FRA BARNEKONVENSJONEN TIL HVERDAGEN

Barns rett til å bli hørt og medbestemme er en viktig del av deres rettigheter, og dette er forankret i flere lover og konvensjoner:

7.2.1 FNs barnekonvensjon

Artikkel 12 i FNs barnekonvensjon slår fast at barn har rett til å uttrykke sine meninger i alle saker som angår dem, og at deres meninger skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.

Artikkel 3 slår fast at ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.

7.2.2 Grunnloven § 104

Denne paragrafen gir barn rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

7.2.3 Barneloven § 31

Ifølge barneloven har barn rett til å bli hørt når det tas avgjørelser som påvirker deres personlige forhold. Foreldre og andre involverte skal lytte til barnets synspunkter og ta dem med i betraktning når de treffer beslutninger.

7.2.4 Barnehageloven § 3

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.

Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

7.2.5 Rammeplanen for barnehagen

Rammeplanen understreker at barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Den påpeker også at alle barn, inkludert de yngste og de som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp alle barns ulike uttrykk og behov.

7.2.6 Opplæringsloven

Opplæringsloven § 10-1 og § 10-2 understreker at barn har rett til å bli hørt i saker som angår deres skolegang og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn⁴.

Disse rettighetene sikrer at barn får en stemme i saker som påvirker deres liv, og at deres meninger blir tatt på alvor. Dette er viktig for å fremme barns trivsel, utvikling og rettferdighet.

7.2.7 Rammeplanen for skolefritidsordningen (SFO)

Rammeplanen understreker at SFO skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle barn får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barn skal få erfaring med å påvirke og medvirke i aktiviteter og beslutninger som angår dem, noe som bidrar til å utvikle deres forståelse for demokratiske prosesser.

SFO skal anerkjenne og respektere barndommens egenverdi ved å gi barna mulighet til å uttrykke sine meninger og bli tatt på alvor. Barns rett til medvirkning er en viktig del av å skape et trygt og inkluderende miljø der alle føler seg sett og hørt.

Rammeplanen fremhever at SFO skal være en arena for mangfold og inkludering, hvor barns ulike bakgrunner og perspektiver blir verdsatt og respektert. Dette innebærer at barn skal ha

mulighet til å påvirke innholdet og aktivitetene i SFO, slik at de opplever at deres kultur og identitet blir anerkjent.

7.2.8 Rammeplan for kulturskolen – «Kulturskole for alle»

Rammeplan for kulturskolen – «Kulturskole for alle» understreker at medvirkning skal prege hele kulturskolens praksis og bidrar til at den er relevant og inkluderende. Elevene i kulturskolen skal oppleve at de blir lyttet til, og at de kan påvirke det som vedkommer dem. Elever, foresatte og aktuelle samarbeidspartnere inviteres til å medvirke i planlegging, gjennomføring og vurdering av kulturskolens virksomhet. Også barn, unge og foresatte som ikke deltar i kulturskolens tilbud, lyttes til, og meningene deres om hva kulturskolen skal være, blir hørt.

Medvirkning organiseres gjennom elevråd, utvalg for foresatte, i det kommunale demokratiet og gjennom representasjon i andre aktuelle utvalg som berører kulturskolens virksomhet.

8 SAMISK TILBUD I TROMSØ KOMMUNE

Tromsø er en av de største byene i Sápmi og har en voksende samisk befolkning. Økt bevissthet om samisk språk og kultur har ført til at flere familier velger samiske barnehager og skoler for sine barn. Selv om det ikke finnes en offisiell registrering av hvor mange samer som bor i Tromsø, viser økningen i Sametingets valgmannstall at stadig flere identifiserer seg som samer i byen. Som en av de største byene i Sápmi har Tromsø en viktig rolle som møteplass for samisk språk og kultur, og kommunen har et ansvar for å legge til rette for samiske barns og unges rettigheter i tråd med nasjonale og internasjonale forpliktelser.

For barn og unge finnes det i dag to samiske barnehagetilbud, Guovssahas mánáidgárdi og den samiske basen Mearranásti ved Sjømannsbyen barnehage. Disse barnehagene legger vekt på å skape et språkbud der samisk er hverdagsspråket. På skolenivå tilbyr Prestvannet skole/ Báhpajávri skuvla undervisning på samisk. De har også ansvar for organisering av undervisning i samisk ved andre skoler i kommunen. Tromsø kommune har de siste årene etablert samisk klasse ved Grønnåsen skole for å styrke språkopplæringen på ungdomstrinnet.

Det fins ulike møteplasser og aktiviteter som bidrar til å fremme samisk språk og kultur i byen. Samisk samsenter Gáisi spiller en viktig rolle i formidling og utvikling av samisk språk og kultur i kommunen. Samisk hus fungerer som en viktig møteplass for samiske innbyggere i alle aldre og er en arena for både språkstyrking og kulturelle aktiviteter. Tromsø kulturskole har også inkludert samiske kulturuttrykk i sitt tilbud, men det er fortsatt et behov for å styrke og videreutvikle dette feltet.

Meld. St. 17 (2024–2025) viser at det fortsatt finnes betydelige utfordringer knyttet til synlighet, tilgang og rekruttering innenfor samiske språk- og kulturtilbud. Mange samiske barn og unge vokser opp i familier der samisk språk har gått tapt som følge av tidligere generasjoners fornorskning, noe som kan gjøre det vanskelig å velge samiske opplærings- og kulturtilbud. Det er også et klart behov for flere kvalifiserte samiskspråklige ansatte i barnehager, skoler og kulturliv.

For å styrke samiske forhold i Tromsø kommune fremover, er det avgjørende å videreutvikle eksisterende samiske tilbud, sikre bredere rekruttering til utdanninger og stillinger med samisk språk- og kulturkompetanse, samt øke synligheten av samisk språk og kultur i hele kommunens virksomhet.

Dette vil ikke bare være til fordel for samiske barn og unge, men også bidra til at samisk kultur blir en naturlig og integrert del av det mangfoldige samfunnslivet i Tromsø. Det er særlig viktig å legge til rette for fremtidige språkbærere, slik at samisk språk kan videreføres og styrkes gjennom målrettede tiltak i kommunale tjenester og oppvekstarenaer.

8.1 SAMISK I BARNEHAGEN

Barnehagen er en av de viktigste arenaene for barns språkutvikling og identitetsbygging. For samiske barn spiller barnehagen en avgjørende rolle i å styrke og videreføre samisk språk og kultur⁵⁵. I Meld. St. 13 (2022–2023) *Samisk språk, kultur og samfunnsliv – Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning* framheves samiske barnehagetilbud som et av de viktigste tiltakene for å styrke bruken av samiske språk.

Regjeringen viser til en økende etterspørsel etter samiske barnehagetilbud i hele landet.

Utviklingen i de samiske barnehagetilbudene har imidlertid ikke økt tilsvarende. Mangelen på samiskspråklige ansatte er den største utfordringen for å styrke og utvikle samisk språk og identitet i barnehagen⁵⁶. I Tromsø finnes det to barnehagetilbud med særskilt samisk profil; Guovssahas Mánáidgárdi og Sjømannsbyen barnehage v/ Mearranásti/Sjøstjerne.

Guovssahas Mánáidgárdi ligger sentralt på Tromsøya, i nærheten av Prestvannet. Barnehagen har to avdelinger for barn i alderen 0-3 år og 3-6 år, med en kapasitet på inntil 39 barn. Her er samisk språk hverdagsspråket for både barn, foreldre og ansatte, og barnehagen har særskilte opptaksvedtekter for samisktalende barn. Nærheten til Prestvannet skole, som tilbyr opplæring på samisk, legger til rette for en helhetlig språklig utvikling fra barnehage til skolealder.

Sjømannsbyen barnehage har en egen samisk base, Mearranásti/Sjøstjerne, som ligger mellom Mortensnes og Langnes skole. Her får barn et samiskspråklig tilbud hvor samisk brukes aktivt i hverdagen. Også her er opptak regulert av særskilte vedtekter for samisk språk. Barnehagen samarbeider tett med Guovssahas Mánáidgárdi for å styrke det samiske tilbudet i kommunen.

Det samiske barnehagetilbudet i Tromsø er forankret i flere nasjonale og internasjonale lover og føringer som sikrer samiske barns rett til språk- og kulturstøtte. Barnehageloven § 2 fastslår at samiske barn har rett til å få styrket sin samiske språk- og kulturforståelse i barnehagen.

Grunnlovens § 108 og ILO-konvensjon nr. 169 pålegger myndighetene å legge til rette for at samiske barn kan bevare og utvikle sitt språk og sin kultur. Rammeplan for barnehagen understreker at barnehager med samiske barn har et ansvar for å synliggjøre, styrke og videreutvikle samisk språk og kultur i sine tilbud. I tillegg gir opplæringsloven samiske barn rett

---

⁵⁵ [Barns samiske språk i barnehager og skolefritidsordning .pdf \(lohkanguovddas.no\)](#)

⁵⁶ [Meld. St. 17 \(2024–2025\) \(regjeringen.no\)](#) s. 57.

til opplæring i og på samisk, noe som tydeliggjør viktigheten av tidlig språkstøtte allerede i barnehagealder. Disse føringene legger grunnlaget for at samiske barnehager i Tromsø skal tilby et helhetlig og styrkende språkmiljø for samiske barn.

8.2 SAMISK I SKOLEN

Ny opplæringslov trådte i kraft 1. august 2024. Det er nå tydeliggjort en generell informasjonsplikt i opplæringsloven § 10-8, hvor det er presisert at kommuner og fylkeskommuner skal gi elever og foreldreinformasjon om retten til opplæring i og på samisk. I tillegg er retten til opplæring i samisk i videregående opplæring utvidet, slik at også ikke-samiske elever som har hatt opplæring i samisk i grunnskolen, har rett til å fortsette med opplæringen i videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 6-2 andre ledd⁵⁷.

Skolen er en av de viktigste institusjonene for å styrke samisk språk og kultur i samfunnet. For mange barn er skolen den primære arenaen for språkutvikling, særlig for de som ikke har samisk som hjemmespråk. Gjennom en god skolegang på eller med samisk kan elever utvikle sine språkferdigheter og få et solid fundament for videre bruk av språket i hverdagen og arbeidslivet. Videre er skolen en viktig arena for å gi elevene kunnskap om samisk historie, samfunn og kultur. Dette er ikke bare relevant for samiske elever, men også for majoritetssamfunnet, siden økt kunnskap bidrar til forståelse og anerkjennelse av samisk kultur og rettigheter. Gjennom læremidler, undervisning og aktiviteter som vektlegger samisk identitet, tradisjoner og levemåter, blir skolen et sentralt redskap i arbeidet for kulturell revitalisering⁵⁸.

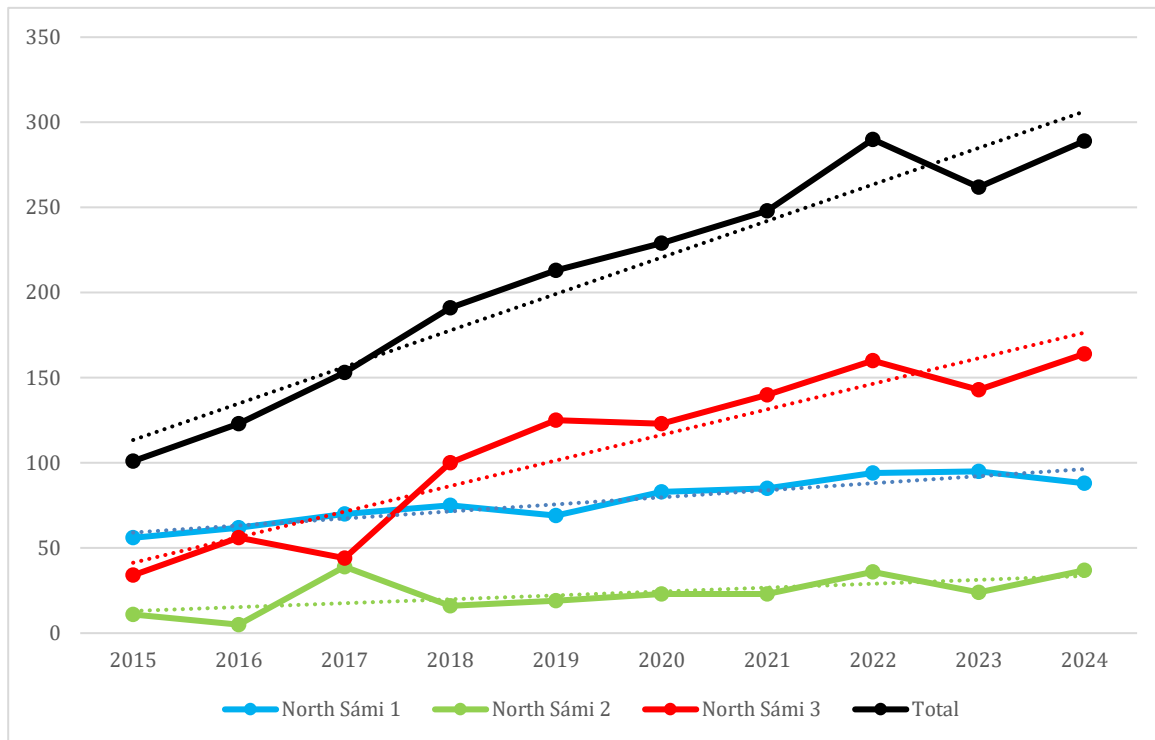
Tromsø har de siste ti årene opplevd en betydelig økning i antall samiske elever i grunnskolen, og når det gjelder nordsamisk 3, tilsvarer byens bidrag hele den nasjonale økningen. Mens Tromsøs andel av alle landets samiske elever utgjorde 5,2 prosent i 2015 har den økt til 11,5 prosent i dag. Den største veksten har skjedd innenfor samisk som andrespråk, særlig for nordsamisk 3, der antallet elever har økt fra 34 i 2015 til 164 i skoleåret 2024/2025 – en økning på 382 prosent. Denne gruppen er den største gruppen i kommunen. Utviklingen reflekterer en økende bevissthet om betydningen av samisk språk og identitet, både blant foreldre og i utdanningssystemet. Likevel er det viktig å påpeke at frafall fortsatt er en utfordring, spesielt når elevene går fra barnetrinn til ungdomstrinn.

---

⁵⁷ [Meld. St. 17 \(2024–2025\) \(regjeringen.no\)](#) s. 59.

⁵⁸ Læreplanverket, Overordnet del 1.2 Identitet og kulturelt mangfold.

Figur 1: Nordsamiskelever i grunnskolen i Romsa/Tromsø mellom 2015 og 2024 utarbeidet av professor Øystein A. Vangsnes (UiT) på grunnlag av tall fra Tromsø kommune (GSI data)

Den samiske elevtallsutviklingen i Tromsø betyr at kommunen forvalter en sentral arena for samiskopplæring og språkreitalisering, også i nasjonal sammenheng. Kommunen har en unik posisjon for å styrke samisk språk og kultur ytterligere, men dette krever en fortsatt satsing på å sikre høy kvalitet i undervisningen, øke tilgang på kvalifiserte lærere og utvikle opplæringsmodeller som gir elevene en sterk, produktiv språkkompetanse. Med den rette innsatsen har Tromsø potensial til å bli en "hotspot" for revitalisering av nordsamisk språk i årene som kommer. Dette kan kreve et høyere ambisjonsnivå enn det som følger av gjeldende styringsdokument og etablert praksis⁵⁹.

Opplæringslovens kapittel 3 regulerer retten til opplæring i og på samisk. Ifølge § 3-2 sjette ledd kan kommunen legge samiskopplæring til én eller flere skoler. Skoleeier har ansvar for at skolene etterlever lovverket, og forvaltningsloven pålegger skoleeiere å informere og veilede elever og foreldre om retten og plikten til samisk opplæring. Dette innebærer at kommunen ikke bare skal tilby samiskopplæring, men også aktivt sikre at informasjon om tilbudet når ut til aktuelle elever og foresatte.

Tromsø kommune har et etablert opplæringstilbud i og på samisk. Elever på 1.–7. trinn kan få undervisning på samisk ved Prestvannet skole, mens Grønnåsen tilbyr samisk klasse for elever i kombinasjon med norskklasse med undervisning i enkelte fag på samisk.

⁵⁹ Øystein Vangsnes, professor nordisk språkvitenskap / Leder for C-LaBL Senter for Språk, hjerne og læring.

For elever som går på andre skoler, organiseres opplæring i samisk gjennom ambulerende lærere, som reiser til skoler for å gi undervisning i faget. Prestvannet skole har ansvar for å administrere og organisere dette tilbudet, mens nærskolen har det overordnede ansvaret for elevens samlede opplæring, inkludert samiskfaget. Utenfor det samiskspråklige tilbudet ved Prestvannet, tas samiskelevne typisk ut av annen undervisning/aktivitet når samiskundervisningen gis.

8.2.1 Samisk 1, samisk 2 og samisk 3

Barn som har samisk som sitt morsmål kan velge å ha samisk som sitt førstespråk, samisk 1. De kan også velge å ha både samisk og norsk som sitt førstespråk. De barna som velger to førstespråk vil få flere undervisningstimer i løpet av en skoleuke sammenlignet med sine klassekamerater, men får også mulighet til å utvikle en bredere språkkompetanse.

Barn som kan litt samisk fra før, eller ønsker å lære samisk når de begynner på skolen, kan velge samisk som andrespråk. Samisk 2 er alternativet for elever som starter med samiskopplæring fra 1. trinn, uavhengig av forkunnskaper. Samisk 3 kan velges fra og med 3. trinn⁶⁰, og er tilpasset elever som enten begynner med samisk senere i skoleløpet eller har behov for mer tid til å lære språket.

I henhold til læreplanverket er timetallet for samisk som førstespråk (samisk 1) på totalt 954 timer i barneskolen mot 608 timer for samisk som andrespråk (samisk 2 og 3), mens det totalt for ungdomsskolen er 284 for samisk 1 og 228 for samisk 2 og 3. Det er utfordrende å integrere samiskundervisning som skjer utenfor samiskklassene, på en god måte med den øvrige undervisningen ved skolene⁶¹.

8.2.2 Hvem velger samisk språkopplæring?

Samiske barn kan når som helst i sin skolegang ønske seg samisk opplæring. Foresatte velger for elevene på 1.-7.trinn. I samsvar med barnelovens bestemmelser skal elevene tas med på råd. Fra 8.trinn er det eleven selv som bestemmer/velger.

Retten til opplæring i og på samisk innebærer at:

- Foresatte/eleven velger opplæring i/på samisk språk
- Opplæringen følger læreplanverket Kunnskapsløftet Samisk
- Elevene kan velge samisk som første - eller andrespråk
- Elevene er fritatt for opplæring og vurdering i skriftlig sidemål (Elevene har likevel rett til å velge slik opplæring dersom de ønsker det)
- Elevene er fritatt fra fremmedspråk/språklig fordypning, men har rett til å velge en slik fordypning dersom de ønsker det

---

⁶⁰ I praksis deles andrespråks-gruppene først etter 3. trinn. Det finnes ikke klare retningslinjer for dette, men etter dialog med Sametinget og Utdanningsdirektoratet er dette i tråd med hvordan læreplanene skal forstås. Elever registreres med samisk 3 i Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) fra 3. trinn. Innmeldingsskjema er justert i tråd med dette fra og med inneværende år.

⁶¹ Kosner, L. (2024). Transition space: navigating dilemmas between mainstream and minority language classrooms. *Educational Linguistics* 2024. <https://doi.org/10.1515/eduling-2024-0005>.

I tillegg til undervisning på samisk, tilbyr skolene aktiviteter og ressurser som støtter samisk språk og kultur. Dette inkluderer bruk av samiske læremidler og deltakelse i samiske kulturaktiviteter. Skolene har også et samarbeid med lokale samiske organisasjoner.

8.3 SAMISK I SFO

Skolefritidsordningen (SFO) i Tromsø er en viktig arena for lek, læring og sosial utvikling for barn i 1.–4. klasse. I tråd med kommunens kvalitetsplan for skolefritidsordningen (SFO) skal tilbudet være inkluderende, variert og gi alle barn mulighet til å utforske egne interesser. SFO skal også være en arena for kulturelt mangfold og tilrettelegging for barn med ulike bakgrunner og behov.

Tromsø kommune har i dag ikke helhetlig samiskspråklig SFO-tilbud. Samiske barn deltar i den ordinære skolefritidsordningen. Det er i dag kun én samiskspråklig ansatt ved Prestvannet SFO – fordelt på 4 avdelinger. Dette begrenser mulighetene for et godt samisk tilrettelagt tilbud. Samisk kunst, musikk, fortellinger og tradisjoner er integrert som en naturlig del av SFO-hverdagen for alle barn.

Kommunens kvalitetsplan for SFO vektlegger inkludering, medvirkning og kulturelt mangfold. SFO skal være en arena der barn med ulik kulturell og språklig bakgrunn føler seg sett og hørt, samtidig som det legges til rette for kulturell forankring. Dette innebærer at også samiske barn skal få muligheten til å utvikle og styrke sin identitet gjennom et SFO-tilbud som anerkjenner og integrerer samisk språk og kultur. Videre skal SFO sikre barns medvirkning, slik at samiske barn får en reell mulighet til å påvirke aktivitetene og innholdet i sin hverdag.

I de to skoleårene 2018/2019 og 2019/2020 hadde Tromsø kommune et samarbeid med UiT om en samisk språkbusj ('giellariššu) der barn med samiskopplæring fra hele kommunen ble samlet hver onsdag i SFO-tiden til aktiviteter på samisk under ledelse av samiskspråklige studenter. Samarbeidet brøt sammen som følge av koronapandemien, men man høstet nyttige erfaringer med tanke på hvordan samiskspråklig SFO kan organiseres.

8.3.1 En inkluderende SFO: Styrking av samisk språk og kultur i hverdagen

For at SFO i Tromsø skal være en reell inkluderingsarena for samiske barn, må samisk språk og kultur bli en synlig og naturlig del av hverdagen. En SFO med tydeligere samisk innhold vil ikke bare være positivt for samiske barn, men også bidra til at alle barn i Tromsø får økt kunnskap og forståelse for samisk kultur og språk.

For å styrke SFO-tilbudet for samiske barn kan kommunen vurdere flere tiltak som blant annet økt bruk av samisk språk, tettere samarbeid med samiske institusjoner, kompetanseheving blant ansatte, samt synliggjøring i større grad samisk kunst, håndverk, musikk og fortellertradisjoner i SFOs daglige aktiviteter, herunder etablere noen overordnede føringer for samisk innhold som gjelder alle SFO tilbudene i Tromsø.

8.4 SAMISK I FOREBYGGENDE HELSETJENESTE

Skolehelsetjenesten er et tilbud til elever i grunn- og videregående skole. Helsepsykepleier er sykepleier med videreutdanning innenfor forebyggende og helsefremmende arbeid. De veileder, gir råd, vaksinerer, foretar helseundersøkelser, har individuelle samtaler, samtaler i grupper og

klasseromsundervisning. De henviser også videre ved behov. Elevene kan snakke med helsesykepleier om det de ønsker, og helsesykepleier har taushetsplikt. Tjenesten er gratis.

Prestvannet skole har en helsesykepleier med kontortid mandag, tirsdag, onsdag og torsdag. Grønnåsen skole har en helsesykepleier med kontortid tirsdag og torsdag.

Forebyggende helsetjeneste har én samisktalende helsesykepleier i dag. Hun har ikke en spesifikk rolle knyttet til samiske barn og familier. Tjenesten benytter tolk i de tilfeller der det er behov. Det er ikke vurdert om det bør opprettes en særstilling eller dedikert ressurs med spesiell kompetanse på samisk språk og kultur for å bedre ivareta denne gruppen.

8.4.1 Helsetjenesten i et samisk perspektiv

Det er avgjørende å forstå og anerkjenne forskjellene mellom samiske og norske oppdragerkulturer for å kunne tilby et inkluderende og tilpasset helsetjenestetilbud. Samiske verdier, tradisjoner og oppdragelsesmetoder, som ofte vektlegger naturforståelse, kollektivt ansvar og respekt for individets selvstendighet, skiller seg fra den norske oppdragelseskulturen. Disse kulturelle forskjellene påvirker hvordan samiske barn og familier forholder seg til helse og oppfølging.

For å møte dette mangfoldet arbeider helsetjenesten systematisk med å integrere kunnskap om samiske tradisjoner og verdier i sitt daglige arbeid. Dette innebærer både kompetanseheving blant ansatte og tilrettelegging av tilbud som gjenspeiler og respekterer de kulturelle særtrekkene i samiske samfunn.

Samiske barn har tilgang til det samme helsestasjonsprogrammet som alle andre barn, og deres rettigheter er fullt ut ivaretatt i henhold til nasjonale retningslinjer. Likevel kan det være behov for tilpasninger for å sikre at tjenestene oppleves som relevante og tilgjengelige, særlig med tanke på språk og kultur. I fremtiden vil det være viktig å sikre at kommunikasjon og informasjon, inkludert timeinnkallinger og helserelatert materiale, utarbeides på både samisk og norsk. Dette tiltaket vil bidra til at samiske barn og familier opplever en trygg og tilpasset tjeneste.

8.5 SAMISK I PEDAGOGISK PSYKOLOGISK TJENESTE (PPT)

PPT er en rådgivende og sakkyndig instans som bistår barn i barnehagealder og elever i grunnskolen med utvikling, læring og trivsel. Tjenesten er hjemlet i barnehageloven og opplæringsloven og betjener Tromsø og Karlsøy kommune. PPT gjennomfører utredninger, utarbeider sakkyndige vurderinger og gir veiledning til foreldre, barnehager, skoler og andre samarbeidspartnere.

For å sikre tilpasset opplæring samarbeider PPT tett med skoler, barnehager og eksterne aktører som Statped og Samisk spesialpedagogisk støtte – SEAD. SEAD bistår kommuner og fylkeskommuner i å tilrettelegge for samiskspråklige barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov. Målet er at samiskspråklige elever skal få et likeverdig tilbud med kvalitativt gode spesialpedagogiske tjenester uavhengig av hvor de bor.

PPT er organisert i to barnehageteam og tre skoleteam, som dekker et utvalg barnehager og skoler. I tillegg har tjenesten spesialiserte fagteam:

Logopedtjenesten består av fem logopeder fordelt på barnehage- og skoleteam. De arbeider med utredning, behandling og rådgivning innen språk- og talevansker, hørsel, stemmevansker,

stamming, løpsk tale, oralmotorikk og leppe-, kjeve-, ganespalte. Logopedene utarbeider også sakkyndige vurderinger og bistår fagpersoner ved behov. PPT har også fokus på å sikre samiskspråklige barn tilgang til logopedtilbud som tar hensyn til deres språk.

Læringsmiljøteamet består av en psykologspesialist, pedagogisk-psykologiske rådgivere, en prosjektleder for Omni og en fagleder/koordinator. Teamet støtter barnehager, skoler og PPT i å styrke læringsmiljøet gjennom veiledning og system-rettede tiltak.

Skoler og barnehager kan søke bistand fra PPT ved behov for spesialpedagogisk støtte. PPT bidrar også til kompetanse- og organisasjonsutvikling gjennom ressursteam, kurs og veiledningsmøter, med mål om å skape gode lærings- og utviklingsmuligheter for alle barn og elever. I samarbeid med SEAD og andre fagmiljøer jobber PPT for å ivareta samiske barns behov og sikre et inkluderende opplæringstilbud.

8.6 SAMISK I KULTURSKOLEN

8.6.1 Kulturskolen i Tromsø – en arena for kunst, kultur og inkludering

Kulturskolen i Tromsø er en viktig aktør for kunst- og kulturformidling i kommunen. Den bidrar til å styrke kulturell kompetanse og kreativ utvikling hos barn og unge, samtidig som den ivaretar og videreutvikler lokale og nasjonale kulturuttrykk. Med et bredt tilbud innen musikk, dans, teater, visuell kunst og sirkus gir kulturskolen barn og unge muligheten til å utvikle seg i et stimulerende og trygt miljø. Kulturskolen skaper møteplasser hvor barn og unge kan utforske, uttrykke og formidle kunst og kultur. Kulturskolens oppdrag handler ikke bare om ferdigheter, men også om å bygge identitet, mestring og fellesskap.

Kulturskolen har et særlig ansvar for inkludering og kulturelt mangfold, hvor samisk kulturuttrykk skal ha en naturlig plass. Gjennom satsing på samisk kultur, språk og tradisjonelle kunstformer ønsker kulturskolen å bidra til bevaring, videreføring og utvikling av samisk identitet i Tromsø. Dette ansvaret er forankret i flere nasjonale og internasjonale konvensjoner og lover, som ILO-konvensjon 169, Grunnlovens § 108 og FN-konvensjoner som sikrer urfolks rett til å bevare og utvikle sin kultur.

UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv vektlegger betydningen av å videreføre samiske tradisjoner som joik, duodji (samisk håndverk) og fortellertradisjoner. Den nye opplæringslovens § 26-2 fastslår at kulturskolen skal være en arena for kulturell utfoldelse. Også FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP 27) beskytter urfolks rett til å utøve og videreføre sin kultur.

8.6.2 Samiske kulturskoletilbud – mellom synlighet, behov og integrering

Tilbudet til samiske barn og unge i kulturskolen befinner seg i et spenningsfelt mellom behov, synlighet og forventninger. Etterspørselen etter samiske kulturskoletilbud er i dag relativt lav, noe som kan ha flere årsaker. Det kan handle om innholdet i tilbudene, manglende synlighet eller manglende informasjon. Samtidig kan dette reflektere at samiske barn og unge i Tromsø ikke nødvendigvis ønsker egne, avgrensede samiske tilbud, men kanskje heller at deres kultur blir anerkjent og integrert i en større helhet. Muligheten for reell medvirkning og medbestemmelse bør være en ekstra viktig dimensjon i kulturskolens samiske tilbud

Det er avgjørende å forstå hva den samiske befolkningen i Tromsø faktisk ønsker. Er det behov for rendyrkede samiske kulturskoletilbud med undervisning på samisk, eller foretrekker barn

og foreldre at samiske kunst- og kulturuttrykk blir en naturlig del av det bredere opplæringstilbudet? Dette er en problemstilling som krever videre dialog med samiske miljøer.

En annen sentral utfordring er hvor tydelig samiske tilbud skal merkes, og hvem de skal være for. Skal det etableres egne arenaer eksklusivt for samiske barn og unge, eller bør de være åpne for alle? Et tydelig samisk stempel kan styrke synlighet og identitet, men det kan også bidra til avgrensning, hvor kun de som allerede identifiserer seg sterkt med samisk kultur deltar. Dersom samisk kultur utelukkende formidles i rendyrkede tilbud, risikerer den å bli marginalisert fremfor integrert i det helhetlige tilbudet. Samtidig er det viktig å sikre arenaer hvor samiske barn og unge kan fordype seg i sin egen tradisjonskultur dersom de ønsker det.

Videre er det viktig å finne en balanse mellom samisk og europeisk kunsttradisjon, og i hvilken grad tilbudene har preg av konservering versus fornyelse. Skal kulturskolens samiske tilbud basere seg på tradisjonelle uttrykk som joik, duodji og fortellertradisjon, eller bør det legges til rette for en friere utforskning av samisk identitet innenfor eksisterende tilbud? For å utvikle et samisk kulturskoletilbud som er attraktivt, inkluderende og bærekraftig, er det avgjørende med en åpen og kontinuerlig dialog med det samiske miljøet.

Kulturskolen må balansere mellom å legge til rette for samiske kunstuttrykk og språk, samtidig som den unngår en kunstig avgrensning som skaper avstand. Dette handler ikke bare om å tilby noe til samiske barn og unge, men også om å sikre at samisk kunst og kultur blir en naturlig og levende del av kulturskolens helhetlige tilbud.

Kunnskapsgrunnlaget for kulturplanen understreker at samiske kunst- og kulturuttrykk bør styrkes i alle kommunale kulturtilbud. Rammeplanen for kulturskolen gir videre et tydelig mandat for mangfold og urfolksperspektiv, og den forplikter kulturskolen til å tilrettelegge for samiske uttrykksformer. Det legges vekt på at samisk kultur er en integrert del av lokalsamfunnet, og at kulturskolen skal samarbeide med andre institusjoner som jobber med samisk kultur. Dette understreker viktigheten av en helhetlig tilnærming hvor samisk kultur er en naturlig del av kulturskolens virksomhet, og ikke noe som står på siden av det ordinære tilbudet.

For å skape en kulturskole der samiske barn og unge føler seg hjemme, og hvor samiske kunst- og kulturuttrykk blomstrer, er det essensielt å sikre både synlighet, tilgjengelighet og reell innflytelse. Ved å jobbe aktivt med dialog og samarbeid kan kulturskolen bidra til at samisk kultur og kunst får den plassen den fortjener, både for samiske barn og unge og for lokalsamfunnet som helhet.

8.7 SAMISK OPPVEKSTSENTER

Kommunedirektøren fremmet i kst. sak 74/23 *Det fremtidige samiskspråklige barnehagetilbudet i Tromsø*, å samlokalisere dagens to samiske barnehagetilbud til ett tilbud i Sjømannsbyen barnehagen. I forslaget skulle Sjømannsbyen barnehage omgjøres til en samisk barnehage innen 2028. I behandlingen av saken vedtok kommunestyret at administrasjonen skulle starte arbeidet med å utrede etableringen av et samlet samisk opplæringscenter i Tromsø. Dette arbeidet ble igangsatt i tilknytning til barnehage- og skolestruktursaken, hvor muligheten for å etablere et samisk oppvekstsenter ved Workinnmarka skole ble vurdert.

Arbeidet med barnehage- og skolestruktursaken i Tromsø kommune ble stoppet i mars 2025. I forbindelse med behandlingen av ny prinsippsak for skolestruktur fattet oppvekst- og utdanningsutvalget følgende vedtak fredag 4. april 2025:

"At gjeve den prekære situasjonen på Prestvannet skole, ber utvalet om ei eiga sak om eventuell flytting av samiskklassane til Workinnmarka og oppbygging av eit samisk oppvekstsenter der."

Erfaringer fra sterke språkmodeller og forskning på revitalisering av minoritetsspråk viser at språkmiljøets kvalitet og omfang har avgjørende betydning for barns språkutvikling. Et samisk oppvekstsenter som omfatter både barnehage og grunnskole vil kunne skape en helhetlig og sammenhengende læringsarena, der samiske barn og unge får utvikle språkkompetanse, kulturforståelse og identitet fra tidlig alder og gjennom hele oppveksten.

For å sikre at barn utvikler solide ferdigheter i samisk språk, en sterk språklig identitet og trygge språkvalg, er det avgjørende at de jevnlig oppholder seg i et miljø hvor det utelukkende høres og snakkes samisk. Dette er i tråd med prinsippene i immersjon-pedagogikk og andre sterke språkmodeller. For å lykkes med samiskspråklige tilbud må arbeidet planlegges, følges opp og videreutvikles på et institusjonelt og strukturelt nivå. Det er viktig å sikre et helhetlig ansvar for tilretteleggingen av aktivitetene, slik at kvaliteten på språkarbeidet sikres over tid. Når kommunen starter utredningsarbeidet, vil første steg være å få god kjennskap til språksituasjonen i Tromsø og sammensetningen av barnegruppene. Neste steg vil være å kartlegge hvilke tilbud som kan realiseres innenfor dagens ressurser, samt å vurdere hvilken modell som vil gi barna det best mulige samiskspråklige tilbudet. Det bør stilles tydelige forventninger til at barna får tilgang til den sterkeste modellen kommunen kan tilby, for å sikre en robust utvikling av barnas samiske språkkompetanse⁶².

Med samisk språk, kultur og identitet som grunnpilarer kan oppvekstsenteret være et framtidsrettet tiltak for å fremme samisk språkbruk i tidlig alder og styrke samisk kulturarv for kommende generasjoner.

9 TRENDER OG UTFORDRINGER KNYTTET TIL REKRUTTERING AV ANSATTE

Mangelen på ansatte som behersker samisk utgjør en betydelig utfordring for hele samfunnet. Behovet for samiskkompetanse strekker seg utover utdanningssektoren og omfatter også helsevesenet, barnevernet, medier, rettsvesenet og offentlig forvaltning. Rekrutteringen av samiske barnehagelærere og lærere er særlig krevende, spesielt med tanke på å utvikle og styrke samisk språk og kultur. Nasjonale trender viser en betydelig mangel på kvalifiserte samisklærere, noe som påvirker kvaliteten på tilbudet i både barnehager og skoler.

For å møte disse utfordringene har regjeringen iverksatt flere satsinger, inkludert bedre tilgang til samisk barnehagetilbud, styrket samisk opplæring i skolen, og flere samt bedre studietilbud

---

⁶² [Sterke språkmodeller \(sametinget.no\)](https://www.sametinget.no)

innen samisk i høyere utdanning. Disse tiltakene er avgjørende for å sikre samisk språk og kultur gjennom hele utdanningsløpet og i samfunnet for øvrig.

Stortingsmeldingen *Samisk språk, kultur og samfunnsliv — Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnopplæring og høyere utdanning* (Meld. St. 13, 2022-23) presenterer ulike satsinger for å styrke samisk språk i hele utdanningsløpet. Regjeringen har som mål at flere barn skal få tilgang til et samisk barnehagetilbud, og at flere elever skal velge samisk i grunn- og videregående skole. Ved at flere fullfører videregående opplæring med samisk, legges det til rette for at flere kan velge samiske lærerutdanninger og andre samiske studier.

Videre understrekes det i stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv (Meld. St. 31, 2019-20) at utdanning av samisk personell er en nasjonal oppgave som krever samarbeid mellom myndigheter, utdanningsinstitusjoner og samiske miljøer for å sikre langsiktig kompetanseutvikling.

Språkutvalget⁶³, Riksrevisjonen⁶⁴ og NORCE⁶⁵ har alle påpekt den store mangelen på samisklærere, som forsterkes av lav rekruttering til lærer- og barnehagelærerutdanningene, samt lekkasje av lærere til andre yrker. Disse utfordringene fremhever behovet for målrettede tiltak som kan øke rekrutteringen og beholde kompetente lærere i sektoren. Å styrke utdanningssektoren er essensielt for å bevare og videreutvikle samisk språk og kultur.

9.1 REKRUTTERE OG BEHOLDE SAMISKSPRÅKLIGE ANSATTE I TROMSØ

Grunnsteinen i en god barnehage og skole er ansatte med god kompetanse. I mange stillinger der vi har med samiskspråklige barn og unge, krever kommunen at de som rekrutteres kan snakke, lese og skrive samisk. Dette gjelder spesielt ansatte i de samiske barnehage- og skoletilbudene. Tilgangen på kvalifiserte samiskspråklige lærere og barnehageansatte er en av de største utfordringene for samisk-opplæring i Tromsø kommune. Rekruttering av ansatte med både pedagogisk utdanning og samisk språkkompetanse er avgjørende for å sikre et godt undervisnings- og barnehagetilbud. Likevel har det over tid vært svært vanskelig å tiltrekke seg og beholde nok kvalifiserte lærere og barnehagelærere.

I den politiske saken *Tiltak for stabilisering og rekruttering av personell i avdeling for oppvekst, utdanning og kultur i Tromsø kommune* (KST 098/23) orienterte kommunedirektøren om ulike stabiliserende tiltak for å rekruttere og beholde. De fleste tiltakene må konsekvensutredes før de kan iverksettes.

9.1.1 Barnehagesektoren

Samiske barnehager har i flere år hatt utfordringer med rekruttering av kvalifiserte ansatte, og har operert med langvarig dispensasjon fra pedagognormen. Dette har ført til et vedvarende behov for tiltak som kan støtte både rekruttering og stabilisering av personell. I kommunens handlingsprogram for 2023–2026 ble det bevilget 500 000 kroner i varige midler til tiltak for rekruttering og stabilisering i samiske barnehager, og 600 000 til annen relevante tiltak som skal hjelpe på rekruttering generelt. Disse midlene vil bli brukt i 2025.

---

⁶³ [Prop. 58 L \(2022–2023\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

⁶⁴ [Undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk \(riksrevisjonen.no\)](https://www.riksrevisjonen.no)

⁶⁵ [Ny rapport: Kritisk mangel på lærere, sykepleiere og jurister med kompetanse i samisk språk og kultur - Norce \(norereseach.no\)](https://www.norce.no)

I kommunestyresak 74/23 om fremtidig samiskspråklig barnehagetilbud ble det foreslått ulike satsingsområder for å rekruttere og beholde ansatte. Selv om disse forslagene fortsatt er relevante, krever de en grundig konsekvensutredning før videre gjennomføring (se pkt. 10.1, vedlegg 1).

Til tross for de etablerte samiske barnehagetilbudene i Tromsø, er det flere utfordringer knyttet til rekruttering, kapasitet og kvalitet i tilbudet. De mest sentrale utfordringene er:

- Mangel på barnehagelærere og ansatte med tilstrekkelig samisk språkkompetanse, noe som kan svekke det samiske språkmiljøet.
- Varierende antall samiske barn som søker plass i samiske barnehager, noe som kan føre til behov for utvidelse av kapasiteten for å sikre plass til alle som ønsker det.
- Behov for å synliggjøre samisk språk og kultur også i andre barnehager i Tromsø kommune, og ikke bare i de samiske barnehagene.

Et annet område som bekymrer barnehagene, er høyt sykefravær, som har en negativ innvirkning på kvaliteten på barnehagetilbudet. Mangelen på vikarer forsterker utfordringene, også i samiske barnehager. Barnehagene jobber kontinuerlig med tiltak for å øke nærværet og følge opp ansatte med høyt eller gjentakende fravær.

Som en insentivordning for å rekruttere og stabilisere ansatte tilbyr kommunen inntil 20 000 kroner i årlig lønnstillegg for ansatte med samiskspråklig kompetanse i samiskspråklig barnehagetilbud.

9.1.2 Skolesektoren

Som tidligere beskrevet i punkt 8.2.1 betyr opplæring på samisk at undervisningen i størst mulig grad skjer på samisk i alle fag, med samiske læremidler og etter samisk læreplanverk. Opplæring i samisk derimot omfatter samisk som eget fag, og tilbys på tre nivåer: samisk 1 (førstespråk), samisk 2 (andrespråk) og samisk 3 (fremmedspråk). Alle skolene i Tromsø kommune legger til rette for opplæring i samisk på disse nivåene. Elever som har samisk som første- eller andrespråk følger den ordinære fag- og timefordelingen, og timer i samisk fordeles likt på alle trinn.

Alle elever skal møte kvalifiserte lærere, men lav tilgang på lærere med samiskspråklig kompetanse gjør dette utfordrende. Dette har ført til at samisk opplæring i enkelte tilfeller gis av lærere uten formell utdanning. Per september 2024 var fire av samisklærerne i Tromsø kommune ufaglærte⁶⁶.

En annen sentral utfordring er mangelen på samiske læremidler. Samiske ansatte opplever en betydelig merbelastning knyttet til å tilpasse og utvikle undervisningsmateriell, da det finnes langt færre ressurser på samisk enn på norsk. Norske læreverk inkluderer ofte lærerveiledninger og ferdige årsplaner, noe som i liten grad er tilgjengelig på samisk.

---

⁶⁶ [Skole \(framsikt.net\)](https://www.framsikt.net/)

Videre beskriver unge lærere og lærerstudenter at boligsituasjonen i Tromsø er krevende. I tillegg kan kommunen i dag ikke konkurrere med de økonomiske insentivene som tilbys i Finnmark og Nord-Troms.

For å møte disse utfordringene ble det i 2024 lansert en digital samisk kunnskapspakke for alle elever i Tromsøskolen. I planen for rekruttering og stabilisering av samiskspråklige lærere foreslås det blant annet bedre lønns- og arbeidsvilkår, tydelige karrieremuligheter og støtte til videreutvikling av samisk språkkompetanse.

For å sikre bærekraftige samiske opplæringstilbud i både barnehage og skole, er det avgjørende å styrke rekrutteringstiltakene, forbedre arbeidsvilkårene for samiske ansatte og sørge for god tilgang på relevante læremidler.

10 VEDLEGG

10.1 VEDLEGG 1 - FORSLAG TIL SATSNINGSOMRÅDER OG TILTAK FOR Å REKRUTTERE OG BEHOLDE ANSATTE TIL SAMISK BARNEHAGETILBUD

UTDANNING OG ARBEIDSLIV	KOMPETANSE OG UTVIKLING	OMDØMME	ARBEIDSMILJØ	ARBEIDSVILKÅR	LEDELSE
 <p>Videreutvikle samarbeidet med utdanningsinstitusjonene</p>	 <p>Sikre god opplæring og oppfølging av nytilsatte og ansatte. Investere i samisk/e barnehages profesjonsutvikling</p>	 <p>Styrke samisk barnehage/er sitt omdømme som en attraktiv arbeidsplass</p>	 <p>Bidra til en god oppstart for den enkelte nytilsatte</p> <p>Sikre et godt arbeidsmiljø i samisk barnehage/er</p>	 <p>Ha et samlet tilbud om arbeidsvilkår som gjør det mulig å rekruttere de medarbeiderne barnehagen/e trenger for å nå sine mål</p>	 <p>De ansatte jobber i tråd med nasjonale og lokale føringer</p>
<p>Jobbe for å øke antall studenter i praksis - tilbud om gratis kost og losji, samt dekt reiseutgifter</p>	<p>Digitale kompetanseutvikling, eks. kompetansepakker og ressursbank for samisk læremidler</p>	<p>Ta kontakt med barnehagelærer-studenter, potensielle barnehageansatte og tidligere ansatte</p>	<p>Velferdsmidler til sosiale- og faglige tiltak i personalgruppa</p>	<p>Bemanning utover bemanningsnormen</p>	<p>Gjennomføre sluttsamtaler for ansatte som sier opp, med mål å kunne endre praksis og forhindre fremtidig turnover</p>
<p>Midler og lønnet permisjon til utdanning</p>	<p>Tett oppfølging av nytilsatte. F.eks. veiledningsordning for nye ansatte og fadderordning</p>	<p>Profilere samisk barnehagetilbud på karrieredager og jobbmesser</p>	<p>Gjennomføre utviklingssamtaler med hver enkelt ansatt årlig</p>	<p>Ekstra ferieuke og fridager</p>	<p>Følge Tromsø kommunes veileder «<i>Velkommen som ny medarbeider i Tromsø kommune</i>»</p> <p>Tilby den nytilsatte omvisning, samt gi god informasjon om kommunen, barnehagen og andre forhold før oppstart</p>

UTDANNING OG ARBEIDSLIV	KOMPETANSE OG UTVIKLING	OMDØMME	ARBEIDSMILJØ	ARBEIDSVILKÅR	LEDELSE
Samarbeid med Samisk høgskole, UiT –Norges arktiske universitet for å rekruttere studenter	Samle tilbudet til én robust samisk barnehage. Dette vil styrke tilbudet og fagmiljøet, og barnehagen blir mindre sårbar i perioder med økt sykefravær	Utarbeide digital informasjon om samisk barnehagetilbud	HMS-gruppen jobber systematisk, og ansatte jobber i tråd med HMS internkontrollen	Ekstra fagdager til å ivareta og videreutvikle tilbudet ift. samisk språk og kultur	Gjennomføre sjekkliste for introduksjon av nyansatte medarbeidere i veilederen «Introduksjon av nye medarbeidere og bruk av prøvetid»
Mer promotering ut mot videregående skole for å rekruttere samiskspråklige skoleelever som tar barne- og ungdomsarbeider	Gjennomføre veiledning av alle ansatte	Oppdatere kommunens nettside om samisk barnehagetilbud – øke synliggjøring av tilbud	Bruke 10-faktor som måleindikatorer på om ansatte opplever motivasjon, mestring og stolthet i jobben	Boligstøtte/bompenge-støtte	Videreutvikle rutiner og etterfølge praksis for nærværarbeid
Økt fokus på studietilbud Jobbe for studietilbud lokalt i Tromsø.	Etablere nettverk og hospiteringsordning med andre samiske barnehager i Sápmi	Tydelige utlysningstekster	Utarbeide en systematisk plan for innfasing til arbeidsoppgaver, det sosiale og til kulturen for å sikre avklaring og forventninger - gi en god oppstart	Nedskrivning av studielån for samiske ansatte med bindingstid i Tromsø kommune	Samisk ressurs i administrasjonen med språk- og kulturkompetanse
Stillinger utlyses via utdanningsinstitusjonene sine kanaler og på Tromsø kommunes egne nettsider	Prioritere barnehageansatte, til eks. Samisk barnehagekonferanse i regi av Sametinget, samisk kurs			Styrke faglederressurs	Støtte fra personal i sykefraværsoppfølging og ansettelsesprosesser
Tilby faglig kompetanseutvikling, etter- og videreutdanning	Tilby språk- og kulturoplæring til norsktalende i samiske barnehager, samt til ansatte i norske barnehager med samisk tilhørighet			Ansette eller kjøpe inn tjenester av samiske aktører/ressurspersoner som kan være en språk- og kulturressurser i barnehagen – ut over grunnbemanningen	

UTDANNING OG ARBEIDSLIV	KOMPETANSE OG UTVIKLING	OMDØMME	ARBEIDSMILJØ	ARBEIDSVILKÅR	LEDELSE
Arbeide for en ordning der nyutdannede får nedbetalt sitt studielån ved fast 100 % jobb i samisk barnehage	Jobbe for et fremtidig oppvekstsenter for å sikre lik og god samisk opplæring gjennom hele oppveksten.			Lojalitetsbonus for ansatte basert på ansiennitet, eks. goder, faglig tilbud eller lignende for folk etter 2, 5 eller 10 år i jobben	
Bruke ungdommer i ferieavvikling på sommeren	Øke samarbeidet mellom privat og kommunal barnehage			Bindingstid for nytilsatte med f.eks. engangsbeløp på 70 000 kr det første året, bindingstid 2 år	
				Opprette felles samisk «vikarpool»	
				Utarbeide en langsiktig rekrutteringsstrategi	

10.2 VEDLEGG 2 – KONSULTASJONSMØTE 11.12.2024

MØTEREFERAT

Tilstede: Vegard A. Olsen Yttergård (rådgiver, Tromsø kommune), Maria Theresa Paulsen (rådgiver Tromsø kommune, Vanja Madsen (SU Samisk barnehage), Line Merete Skarvik (SU Sjømannsbyen barnehage, Lill Tove Fredriksen (Samisk foreldrenettverk), Johanna Wikstrøm (SU Samisk barnehage)

Forfall: Marianne Larsen FAU Prestvannet, Ann Kristin Hætta, FAU Grønnåsen

Referent: Maria Theresa Paulsen

Møtedato: 11.12.2024

Konsultasjon jf. sameloven § 4-4

- Gjennomgang formål med konsultasjonen:
  - Samisk interesser ble invitert til konsultasjon vedrørende igangsetting av utarbeidelse av en helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud i Tromsø kommune. Konsultasjonen er forankret i sameloven § 4-4. Det følger av sameloven § 4-5 at kommunen skal varsle Sametinget og andre med konsultasjonsrett om saker som kan bli gjenstand for konsultasjoner. Konsultasjonen skal gjennomføres i god tro.
- Bakgrunn for konsultasjonen:
  - Kommunestyret vedtok i møte 20.03.2024 i sak 39/24 pkt. 3 følgende:
«Administrasjonen utarbeider en helhetlig plan for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø».
- Mandat for arbeidet som skal starte:
  - Det skal utarbeides en helhetlig plan for det samiske barnehage- og skoletilbudet som skal bidra til å styrke opplæringsløpet, ivareta samisk språk og kultur, samt fremme likeverdige opplæringsmuligheter for samiske barn og unge i kommunen vår.
  - Planen skal omhandle følgende tjenester og temaer:
    - Barnehage
    - Skole
    - SFO
    - Skolehelsetjenesten
    - Kulturskole
    - PPT
    - Overganger

Gjenstand for konsultasjon:

- Metodikk
  - I arbeidet skal det gjennomføres situasjonsanalyse, aktuelle interessenter skal involveres og det skal jobbes frem tiltak.
  - Innspill fra samiske interesser:
    - Det er viktig at samiske elever som går i ordinære klasser på andre skoler enn Prestvannet og Grønnåsen også blir hørt/involvert, samt at planverket også gjelder for dem.
  - Tilbakemelding fra kommunen:
    - Kommunen er enig i dette og tilføyer at samisk barn i norske barnehage også skal ivaretas i planverket. Opplæringsloven og barnehageloven med forskrifter gir klare føringer for hvordan alle barnehager og skoler skal ivareta samisk kultur og tradisjon. Dette skal også ivaretas i planverket.
  - Tilbakemelding fra samiske interesser:
    - Det kan være lurt at kommunen ser til ressurspersoner innen forskermiljøet og UiT. Det gjøres mye bra forskning og utredninger eksternt som kommunen kan dra nytte av i utarbeidelsen av planverket.
  - Tilbakemelding fra kommunen: Kommunen takker for innspillet, og noterer ned de foreslåtte navnene.
- Planens formål (hva planen skal oppnå og hvorfor den er viktig)
  - Ny plan vil bli en handlingsplan med et tilhørende kunnskapsgrunnlag. Planen vil videreføre og operasjonalisere kommunens overordnede planverk som f.eks. Strategisk oppvekstplan og Kvalitetsutviklingsplanen for barnehage og skole.
  - Ny plan kan gi uttrykk for strategiske grep, gi detaljerte retningslinjer og tiltak, samt beskrive viktige områder for prioritet.
- Hovedmål og delmål (tiltak) for det samiske barnehage- og skoletilbud
  - I planverket kan det skisseres et klart hovedmål som skal gi retning og fokus, og som skal fungere som en ledestjerne for alle aktiviteter som inngår i planen og fremtidige innsatsområder. F.eks. vil hovedmålet, sammen med tiltakene ligge til grunn i utredningen for et oppvekstsenter.
- Etablering av arbeidsgruppe og metoder for innhenting av data
  - Det er mange viktige aktører som skal medvirke inn i arbeidet. Noen kan f.eks. delta i en arbeidsgruppe, andre i referansegrupper. Hvordan det skal løses er ikke helt avklart enda, men det kan tenkes at arbeidsgruppen må deles opp da den blir veldig stor.
  - Barna skal også blir hørt, hvordan kommunen skal innhente deres stemme er ikke avklart enda. Det er flere muligheter som f.eks. anonyme spørreundersøkelser og samtale/intervjue med barn og elever.
  - Tilbakemelding fra samiske interesser:
    - Det er viktig at barna og elevene opplever en trygghet i uthenting. Barnas stemme bør uttrykkes anonyme og som en samlet tilbakemelding i planen. Det kan være lurt at det legges til rette for felles samtale om aktuelle temaer i klasserommet.
  - Tilbakemelding fra kommunen:
    - Kommunen støtter dette. Barnet/elevens stemme kan synliggjøres i planverket som sitater, og holdes helt anonyme, både i planen og kunnskapsgrunnlaget. Barnesamtaler kan være løsningen på

fremgangsmåte, både når det gjelder barnehagebarna og elevene på skolene.

- Gjennomgang av tidsplan:
  - Oppstart i januar, høring i mars/april og politisk behandling senest juni 2025. Usikker på hvor mange møtepunkter det blir for arbeidsgruppen/e. Dette vil være avklart når forespørsel til aktuelle deltakere sendes ut.
- Konklusjon:

I dagens møte ble det gjennomført en konsultasjon med fokus på informasjon og innspill om prosessen som skal igangsettes. Konkrete tiltak ble diskutert, og det var god dialog rundt viktige momenter. Partene er enige om at dagens møte har vært konstruktivt og positivt.

Det ble besluttet at et nytt møte skal gjennomføres i slutten av februar. På dette tidspunktet vil arbeidsgruppen/e ha kommet godt i gang, og man kan da diskutere konkrete elementer i planverket. Partene er også enige om at det er ønskelig med et siste konsultasjonsmøte før planen behandles politisk. Om dette møtet skal finne sted før planen sendes ut på høring, eller etter, vil bli avtalt på neste konsultasjonsmøte.

Med vennlig hilsen Maria Theresa Paulsen, rådgiver avdeling for oppvekst, utdanning og kultur.

10.3 VEDLEGG 3 – KONSULTASJONSMØTE 14.05.2025

MØTEREFERAT

Til stede:	Maria Theresa Paulsen (rådgiver Tromsø kommune), Line Merete Skarvik (SU Sjømannsbyen barnehage), Lill Tove Fredriksen (Samisk foreldrenettverk), Stigo Holm og Kari Skoglund Sara Sametinget (observatører i møte)
Forfall:	Vanja Madsen (SU Samisk barnehage), Marianne Larsen (FAU Grønnåsen), Aila Biret Selfors, (FAU Prestvannet)
Referent:	Maria Theresa Paulsen
Møtedato:	14.05.2025

Konsultasjon jf. sameloven § 4-4

- Gjennomgang formål med konsultasjonen:
  - Samisk interesser ble invitert til konsultasjon vedrørende helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud i Tromsø kommune.
  - Konsultasjonen er forankret i sameloven § 4-4. Det følger av sameloven § 4-5 at kommunen skal varsle Sametinget og andre med konsultasjonsrett om saker som kan bli gjenstand for konsultasjoner. Representanter fra Sametingets administrasjon deltok som observatører i konsultasjonen.
- Bakgrunn for konsultasjonen:
  - Kommunestyret vedtok i møte 20.03.2024 i sak 39/24 pkt. 3 følgende:

«Administrasjonen utarbeider en helhetlig plan for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø».

[Saksdokument - Samiskspråklig barnehagetilbud - oppfølging av kommunestyresak 74/23 og oppvekst- og utdanningsutvalgssak 27/23](#)

[Vedtak - Samiskspråklig barnehagetilbud - oppfølging av kommunestyresak 74/23 og oppvekst- og utdanningsutvalgssak 27/23](#)
- Prosess:
  - I forkant av arbeidet med utarbeidelsen av planverket ble det gjennomført konsultasjon med samiske interesser 11.12.2024. Formålet med møtet var å

informere om den kommende prosessen, samt innhente innspill til fremgangsmåte og metoder. Dette er den andre konsultasjonen.

- Partssammensatte arbeidsgrupper ble nedsatt for å sikre god kvalitet og bred forankring i planarbeidet. Gruppene besto av representanter fra kommunen og samiske miljøer. Arbeidsgruppens mandat var å utarbeide en plan som har til hensikt å styrke opplæringsløpet, ivareta samisk språk og kultur, samt fremme likeverdige opplæringsmuligheter for samiske barn og unge i kommunen vår.
- Barn og unge har fått anledning til å medvirke og bli hørt i prosessen. Arbeidet ble ledet av rådgiver i (AOUK), og organiseringen omfattet fem arbeidsgrupper; barnehage, skole/skolefritidsordning (SFO), Forebyggende helsetjenester, Tromsø kulturskole og Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Hovedtillitsvalgte og UiT har også deltatt inn i arbeidet.
- Arbeidsgruppene har samlet inn faglige vurderinger, erfaringer og forslag til tiltak, som utgjør grunnlaget for utkastet til helhetlig plan. Kunnskapsgrunnlag er utarbeidet som vedlegg til planen, og har til hensikt å:
  - Støtte valg av mål og tiltak
  - Sikre at planen bygger på dokumentert behov
  - Gi et troverdig grunnlag for prioriteringer og strategiske valg

- **Gjenstand for konsultasjon:**

- Møtedeltakerne fikk tilsendt planutkast og kunnskapsgrunnlag på forhånd.
- Konsultasjon på følgende punkter:
  - Formål med planen
  - Hovedmålet for det samiske barnehage- og skoletilbudet
  - Ønsket praksis og delmål for hver av kapitlene:
    - Barnehagetilbudet
    - Grunnskoletilbudet
    - Skolefritidsordning (SFO)
    - Forebyggende helsetjenester
    - Tromsø kulturskole
    - Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)
    - Overganger og samarbeid

- **Tilbakemelding fra samiske interesser:**

Samiske interesser gav tilbakemelding på at tekst under beste praksis og foreslåtte tiltak i planutkastet er gjenkjennbare fra arbeidsgruppemøter. Dette ble trukket frem som positivt, da det viser at innspill fra tidligere prosesser er blitt ivare tatt og tatt med videre.

Det ble gitt konkrete innspill til kunnskapsgrunnlaget, spesielt til sidene 36 og 37, på bruken av begrepet "samiskspråklig", med ønske om tydeligere begrepsbruk. Det ble også foreslått å innlemme "utvikling" sammen med "styrke", da disse to henger tett sammen i arbeidet med samisk språk.

Under avsnittet om skole ble det foreslått å løfte frem formuleringen "styrke og utvikle samisk som morsmål". I tillegg ønsket man å endre formuleringen fra at

kommunen skal "utvikle" opplæringsmodeller, til at kommunen skal "ta i bruk" modeller som allerede eksisterer.

Det ble også gitt tilbakemelding på selve planutkastet, med ønske om at punkt 2.2.10 løftes opp under "alle skoler skal". I kapitlet om FNs barnekonvensjon og bærekraftsmål ble det gitt positiv tilbakemelding på at "bærekraftige byer" var trukket frem.

Videre ble det understreket at ansatte som studerer samtidig som de jobber er verdifulle og en viktig ressurs. Selv om kommunen ikke kan styre hvilke tilbud universitetene tilbyr, kan den spille en aktiv rolle som tilrettelegger i dette arbeidet fremover.

o **Svar fra kommunen til innspill fra samiske interesser**

Kommunen takker for gode og konstruktive innspill til planutkastet. Det er positivt at teksten under "beste praksis og foreslåtte tiltak" oppleves som gjenkjennbar fra tidligere arbeidsgruppemøter – dette bekrefter at tidligere innspill er ivarettatt og videreført i prosessen.

Kommunen vil gjennomgå og innarbeide innspillene til kunnskapsgrunnet, herunder begrepsbruken knyttet til "samiskspråklig" og forslaget om å synliggjøre både "utvikling" og "styrke" som gjensidig forsterkende prosesser i arbeidet med samisk språk. Forslaget om å endre formuleringen fra å "utvikle" til å "ta i bruk" eksisterende opplæringsmodeller tas også med i det videre arbeidet, sammen med ønsket om å fremheve "styrke og utvikle samisk som morsmål" i avsnittet om skole.

Innspillet om å løfte punkt 2.2.10 inn under "alle skoler skal", innarbeides i det videre planarbeidet.

Kommunen anerkjenner også viktigheten av ansatte som kombinerer arbeid og utdanning, og ser dette som en verdifull ressurs. Selv om kommunen ikke kan påvirke universitetenes tilbud direkte, vil den bidra som en tilretteleggende aktør for å styrke mulighetene for videreutdanning i kombinasjon med arbeid.

Alle innspill tas med i det videre arbeidet med planen.

• **Gjennomgang av tidsplan:**

- o Revidert fremtidsplan pga. anskaffelse av fotograf, samt høring over sommerferien:
  - Mai: konsultasjoner, fotografering i Samisk barnehage og Prestvannet skole, ferdigstille planutkast til høring.
  - Juni-september: Høring og bearbeidelse av høringsutkast
  - Oktober: Ferdigstille endelig planverk, politisk behandling

- Vinter 2025/2026: Implementering av planverk ut i sektorene

- **Konklusjon:**

Dagens møte ble gjennomført med fokus på innspill til planutkastet og tilhørende kunnskapsgrunnlag. Det ble gitt konkrete tilbakemeldinger, og det var en god dialog rundt flere viktige momenter. Møtet opplevdes som konstruktivt og positivt.

Samiske interesser uttrykte at arbeidet med planen er godt gjennomført, med en god arbeidsprosess og en tydelig struktur. Kommunen har gjort en grundig jobb, noe som skaper trygghet for det videre arbeidet. Det faglige grunnlaget og de vurderingene som er gjort, danner et godt utgangspunkt for den videre utviklingen av planen.

Det ble også understreket at dersom det i høringsrunden kommer innspill som fører til vesentlige endringer i planverket, vil kommunen sende ut en ny forespørsel om konsultasjon med samiske interesser.

Med vennlig hilsen Maria Theresa Paulsen, rådgiver avdeling for oppvekst, utdanning og kultur.

10.4 VEDLEGG 4 – KONSULTASJONSMØTE 20.06.2025

MØTEREFERAT: KONSULTASJONSMØTE MELLOM TROMSØ KOMMUNE OG SAMETINGET

Tilstede: Sametinget: Wenche J. M. Andersen, Brita Oskal Eira, Stigo Holm
Tromsø kommune: Maria Theresa Paulsen, rådgiver AOUK

Forfall:

Referent: Maria Theresa Paulsen

Møtedato: 20.06.2025

Tema: Konsultasjon om Helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud i Tromsø kommune

Innledning og bakgrunnen for møtet

Tromsø kommune innledet møtet med å redegjøre for bakgrunnen for arbeidet med helhetlig plan for samisk barnehage- og skoletilbud. Arbeidet er forankret i kommunestyresak 20.03.2024, sak 39/24, der administrasjonen ble bedt om å utarbeide en helhetlig plan for samiskspråklig barnehage- og skoletilbud i Tromsø.

Kommunen orienterte om status i barnehage- og skolestruktursaken: Arbeidet ble stanset i mars 2025, og det foreligger en ny politisk bestilling fra oppvekst- og utdanningsutvalget i april. Dette arbeidet er ennå ikke igangsatt, men Sametinget vil bli informert når ny prosess startes opp.

Partssammensatte arbeidsgrupper ble nedsatt for å sikre god kvalitet og bred forankring i planarbeidet. Gruppene besto av representanter fra kommunen og samiske miljøer. Barn og unge har fått anledning til å medvirke og bli hørt i prosessen. Arbeidet ble ledet av rådgiver i avdeling for oppvekst, utdanning og kultur (AOUK), og organiseringen omfattet fem arbeidsgrupper. Hovedtillitsvalgte og Universitetet i Tromsø har også deltatt. Arbeidsgruppene har samlet inn faglige vurderinger, erfaringer og forslag til tiltak, som utgjør grunnlaget for utkastet til helhetlig plan. Det er også utarbeidet et kunnskapsgrunnlag som vedlegg til planen. Dette skal støtte valg av mål og tiltak, sikre at planen bygger på dokumentert behov, samt gi et troverdig grunnlag for prioriteringer og strategiske valg.

Kommunen er opptatt av å sikre en åpen dialog, der Sametingets synspunkter og innspill får en reell påvirkning på det endelige beslutningsgrunnlaget. Formålet med møtet i dag er å lytte til deres vurderinger og sikre at tiltakene vi har arbeidet med, ivaretar samiske interesser på en god måte.

Det er tidligere gjennomført 2 konsultasjonsmøter med samiske interesser, et ved oppstart av arbeidet, desember 2024 og et i mai 2025. Det ble 14.03.25 gjennomført et informasjonsmøte med Sametinget. Formålet med møtet var å informere om prosessen og innhente innspill.

Sametingets tilbakemeldinger

Sametinget ga uttrykk for at det er gjort et godt og grundig arbeid i utarbeidelsen av plan og saksdokumenter. De fremhevet følgende momenter:

- Det er positivt at planen omfatter alle samiske barn i kommunen, ikke kun de som benytter seg av samiskspråklig tilbud.
- Sametinget understreket viktigheten av å sikre rekruttering til samisk barnehage og skoletilbud for å ivareta fremtidige språkbærere og kompetansebehov i samiske yrker.
- Det er svært positivt at barn og unges stemmer er inkludert og synliggjort i planverket.
- Det er bra at planen omfatter flere av kommunens tjenester og at arbeidet har vært bredt forankret gjennom ulike arbeidsgrupper.
- Sametinget pekte på kulturskolens muligheter for å utvikle tilbudet innen samisk språk, kultur og tradisjoner – dette vil kunne styrke det samlede tilbudet. Tromsø kommune oppfordres til å hente inspirasjon fra andre samiske forvaltningskommuner.
- Sametinget vurderer at planen ivaretar samisk språk, kultur og identitet på en god måte, og at den er godt forankret i både internasjonale og nasjonale føringer og lovverk.
- Det ble videre fremhevet at barn med særskilte behov må ivaretas og få den støtten de har behov for, også knyttet til språk og kultur.
- Sametinget løftet fram behovet for å vurdere skyssordninger for barn som benytter samisk barnehage og skoletilbud, både for å ivareta reell valgfrihet og for å kunne øke rekrutteringen til disse tilbudene. Dette gjelder spesielt i lys av at samiske barn i mange tilfeller ikke benytter seg av nærskolen. Det ble uttrykt at små justeringer i skyss- og logistikk-løsninger kan gjøre stor forskjell for foreldre og dermed gjøre tilbudene mer attraktive.

Veien videre

Etter gjennomført høring vil Tromsø kommune ta kontakt med Sametinget for å avklare om det er behov for ny konsultasjon. Dersom det gjøres vesentlige endringer i planen etter høringsrunden, kan det være aktuelt med ny konsultasjon – enten administrativt eller politisk. Dette vil eventuelt følges opp høsten 2025.

Møtet ble avsluttet med gjensidig takknemlighet for dialogen og det konstruktive samarbeidet.